KOERS 2030

De OBA toekomstbestendig

oba samen leren samen leven

Een voor een ieder toegankelijke openbare bibliotheekvoorziening omvat in ieder geval de volgende functies, die bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van het algemene publiek:

a. ter beschikking stellen van kennis en informatie;
b. bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
c. bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
d. organiseren van ontmoeting en debat; en
e. laten kennis maken met kunst en cultuur.

Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob)

De OBA:
- inspireert alle Amsterdammers om te blijven leren
- maakt kennis, cultuur en informatie voor iedereen bereikbaar en toegankelijk
- stimuleert reflectie, ontmoeting en betrokkenheid bij stad en buurt

Missie OBA

KOERS 2030

De OBA toekomstbestendig

oba samen leren samen leven

Inhoudsopgave

- Inleiding
- Een nieuw denkkader
- De OBA verandert: vijf strategische lijnen
  - I – Open en dichtbij
  - II – Altijd, overal
  - III – Ieder kind, iedere jongere
  - IV – OBA onderneemt
  - V – Een nieuwe deal met Amsterdam
- Overzicht Koers 2030
- Planning en vervolg

Inleiding

Eind 2020 nam de gemeente Amsterdam een ‘dubbelbesluit’ over de toekomst van de OBA: een forse investering in de bibliotheek van de toekomst (OBA NEXT op de Zuidas, oplevering 2027) en uitstel tot 2025 voor de bezuinigingsopgave van € 1,5 miljoen per jaar op het bestaande netwerk. Dit besluit kwam nadat Amsterdammers bezorgd reageerden op de dreiging dat de OBA uit hun buurt zou kunnen verdwijnen. Ook de gemeenteraad en het college B&W erkenden het belang van de bibliotheek in de buurt. ‘*De grote waarde die de OBA als laagdrempelige voorziening al jarenlang in de hele stad heeft, willen we zoveel mogelijk behouden en versterken richting de toekomst.*’ [1] Dankzij dit uitstel ontstond tijd en ruimte voor het maken van een Integraal Toekomstplan. Aan dit plan en een financiële doorrekening t/m 2030 hebben we afgelopen maanden hard gewerkt. Uitgangspunt was dat er ‘*geen vestigingen gesloten mogen worden zonder een samenhangende toekomstvisie*’ [2].

Advies AEF

De *eerste stap* was een analyse en advies van maatschappelijk adviesbureau AEF. Zij bestudeerden de enorme uitdaging waar we voor staan: dichtbij alle Amsterdammers blijven en meer doen met minder middelen. Het resultaat hiervan is het adviesrapport ‘OBA: een moderne bibliotheek’[3]. AEF leerde ons dat de OBA misschien wel 'het best bewaarde geheim' binnen de gemeente Amsterdam is. Maar ook dat we juist nu een belangrijk partner voor het gemeentebestuur zouden kunnen zijn bij het werken aan oplossingen voor de grote maatschappelijke opgaven van deze tijd. Het belangrijkste advies dat AEF ons heeft gegeven is om nòg veel meer samen op te trekken met de bestuurders en ambtelijke diensten binnen de gemeente Amsterdam.

Koersbepaling

In dit document zetten we de *tweede stap* en bepalen we onze koers voor de komende jaren. We kiezen heel bewust een verre horizon: het jaar 2030. Dat verruimt het perspectief. In 2030 telt Amsterdam bijna een miljoen inwoners en beleidsopgaven zoals sociale cohesie, burgerschap, gelijke kansen, een leven lang leren en technologische inclusie zullen ook dan de agenda bepalen. Misschien nog wel meer dan nu. Door onze opgaven op de middellange termijn te doordenken, krijgen we een duidelijker beeld van onze opties: doorgaan op de bestaande manier (en steeds maar proberen meer te doen met minder middelen), “herijking” (zoals het gemeentebestuur ons vorig jaar vroeg) of een koerswijziging. Wie dit document leest, zal concluderen dat we trouw blijven aan onze missie en beleidsvisie[4], maar de aanpak op een aantal onderdelen aanscherpen en/of bijstellen. Een combinatie van de verschillende opties. Samengebracht in een nieuw denkkader.

[1] Brief B&W ‘Integrale aanpak Openbare Bibliotheek Amsterdam’ B&W aan de gemeenteraad, d.d. 14 december 2020
[2] Amendement Biemond, Nadif, Bosman, Flentge, Boomsma en Veldhuyzen “De bieb blijft”, d.d. 16 december 2020
[3] AEF: ‘Een moderne bibliotheek’, adviesrapport over de invulling van de maatschappelijke rol van de OBA in de gemeente Amsterdam, september 2021
[4] OBA Beleidsvisie 2019-2022 “Een nieuwe eeuw”, december 2018

Met deze ‘OBA Koers 2030’ bepalen we onze inzet voor onze vervolggesprekken over de toekomst van de OBA met alle stakeholders binnen de gemeente Amsterdam. Indachtig het AEF-advies hebben we op 8 november jl. de meest betrokken wethouders van Amsterdam gesproken en gevraagd om samen met ons een gezamenlijke uitvoeringsagenda uit te werken en te onderzoeken hoe we de komende jaren samen op kunnen trekken om Amsterdam ook in de verdere toekomst een ‘menselijke metropool’[5] te laten blijven. We zijn zeer verheugd dat zij hiermee hebben ingestemd. In 2022 zullen we zo de *derde stap* zetten: een samen met de gemeente Amsterdam opgestelde OBA uitvoeringsagenda. Dat is heel erg nodig.

Op weg naar een maatschappelijke, hybride bibliotheek

Amsterdam heeft met het OBA-netwerk iets unieks in handen. We komen op niet veel plekken meer echt samen, maar de openbare bibliotheek is zo’n plek. Iedereen voelt zich er thuis en verbonden met alle medebewoners van onze stad. Onze partners en onze bezoekers (oude en nieuwe generaties) koesteren die plekken en voelen zich er allemaal een beetje eigenaar van.

Als je door je oogharen naar dit document kijkt, zie je dat zich in onze organisatie –net als in alle andere openbare bibliotheken in Nederland- een revolutie voltrekt. Toen we in 2007 verhuisden naar OBA Oosterdok introduceerden we de ‘belevenisbibliotheek’, als opvolger van de klassieke ‘uitleenbibliotheek’. We zijn bijna 15 jaar verder en werken nu voluit aan de ‘maatschappelijke bibliotheek’. Deze beweging is in gang gezet door de nieuwe Bibliotheekwet 2015 en het landelijke Bibliotheekconvenant 2020[6].

We werken aan een moderne, maatschappelijke, hybride bibliotheek *voor, door en van* alle Amsterdammers. De gemeente Amsterdam en de OBA hebben elkaar nodig. We vinden elkaar al op heel veel onderdelen, maar we zouden het nog veel krachtiger kunnen aanpakken als we werkelijk samen optrekken en de OBA samen positioneren als het netwerk van kennishubs van stad en buurt. Dit vraagt een grote gezamenlijke inspanning. Zo creëren we een basis waar Amsterdammers[7], onze partners, de scholen, de rijksoverheid en andere financiers in kunnen stappen. Dit is het moment om daar serieus werk van te maken. Na 10 jaar bezuinigen en krimp is het tijd voor een nieuwe wending. Het kan!

Amsterdam, 20 januari 2022

Job Cohen
voorzitter raad van toezicht

Martin Berendse
directeur/bestuurder

[5] Omgevingsvisie Amsterdam 2050 “Een menselijke metropool”, gemeente Amsterdam.
[6] Bibliotheekconvenant 2020-2023 (debibliotheken.nl), d.d. 30 september 2020
[7] Met 'Amsterdammers' bedoelen we de inwoners van ons werkgebied dat op dit moment bestaat uit de gemeenten Amsterdam, Diemen, Weesp en Ouder-Amstel. Over enkele maanden wordt Weesp onderdeel van de gemeente Amsterdam.

Een nieuw denkkader

Waar staan we nu?

Voordat we vooruitkijken, blikken we eerst even terug. Eind 2018, aan de vooravond van de honderdste verjaardag van de OBA, presenteerden we onze beleidsvisie voor een nieuwe eeuw. De transformatie van klassieke bibliotheek naar een Community Library stond hierin centraal. Sindsdien werken we aan de uitvoering en invulling van deze visie. De afgelopen jaren hebben we heel wat stappen op dit gebied gezet. Zo bestaat de collectie niet langer alleen uit boeken, maar ook uit programmering en wordt deze verrijkt met de kennis en kunde van de mensen in de *community*. Waar mogelijk werken we samen met partners. Met dank aan deze samenwerkingen en programma's verrijken we onze programmering en levert de OBA steeds meer en gevarieerdere maatschappelijke waarde aan de stad. Daarbij blijven we steeds trouw aan deze missie en visie.

Transformatieprogramma

In 2019 zijn we gestart met Transformatieprogramma 2020 - 2022 om daarmee de grote omslag te maken naar een op alle onderdelen goed functionerend samenwerkingsplatform. De effecten van de coronacrisis, de veranderende vraag vanuit de stad en de onzekere financiële situatie voor de OBA, dwongen ons in 2020 tot het aanpassen van de begroting 2021, het terugbrengen van de personeelsformatie en het versnellen van de belangrijkste onderdelen van dit transformatieprogramma. Tegelijkertijd lopen dingen anders of duren zaken soms langer dan we zouden willen, met dank aan het virus. Toch hebben we in 2020 - 2021 goede stappen gezet op het gebied van de herinrichting van de dienstverlening, de collectiestrategie, de basisprogrammering en de samenwerking met partners. Samen met de gemeente werken we in het Ontwerplab aan de ontwikkeling van Next is Nu. Daarnaast hebben we, eveneens samen met de gemeente, grote knopen doorgehakt bij de voorbereiding van het nieuwe gebouw OBA NEXT (opening 2027) en het Verhalenhuis Nieuw-West (opening 2025).

Financiële situatie

De OBA heeft het afgelopen decennium te maken gehad met meerdere bezuinigingen op de subsidie. De terugloop heeft financieel een enorm effect op de OBA. Een belangrijk aandachtspunt uit het AEF-rapport is de G4 benchmark, waar Amsterdam het 'slechtst' scoort, door de daling van het subsidiebedrag van € 39 naar € 30 per inwoner. Daarnaast zijn de huisvestingskosten in Amsterdam veruit het hoogst. De OBA besteedt ruim een derde (35%) van het budget aan huisvesting. Dit is beduidend hoger dan Rotterdam (16%), Utrecht (15%) en Den Haag (25%). Alleen al aan huur voor het Oosterdok betaalt OBA jaarlijks € 4 miljoen. Dit is 15% van de totale subsidie. Buiten het sluiten van vestigingen, is de mogelijkheid om te besparen op huisvesting beperkt. Dat maakt dat de OBA de financiële consequenties tot nu toe heeft opgevangen in de OBA-operatie. 'Meer doen met minder geld' was het motto. Zo hebben we in de periode 2015-2020 de exploitatiekosten per vestiging (ondanks loon- en prijsstijgingen) met bijna 20% verlaagd, terwijl de openingstijden van gemiddeld 30 naar 45 uur per week groeiden: een uitbreiding van 50%.

Lessen advies AEF

Het besluit van de gemeente Amsterdam om met ingang van 2025 een nieuwe bezuiniging van € 1,5 miljoen op de OBA in te boeken heeft ons op scherp gezet. Naar aanleiding hiervan hebben we bureau AEF gevraagd ons te adviseren. De uitkomsten van het traject met AEF hebben veel van onze vermoedens bevestigd. We zijn op de goede weg, maar we kunnen niet alles tegelijk en we kunnen het niet alleen. Het dwingt ons tot het maken van keuzes en vraagt een intensivering van een aantal programma's en samenwerkingsvormen. Dan komen we samen het verst. In het AEF-rapport 'De moderne bibliotheek' staat daarover het volgende:

> *"AEF constateert veel potentieel en toegevoegde maatschappelijke waarden die alleen verzilverd kunnen worden in samenwerking met de gemeente Amsterdam en andere (publieke) partners, waaronder scholen."*

Deze rol als platformorganisatie en netwerkvormer binnen een gefragmenteerde samenleving willen we de aankomende jaren nog verder uitdiepen. Zo maken we van de OBA een onmisbare 'stedelijke nutsvoorziening' en leggen we samen met onze partners een fundament onder de kennisinfrastructuur van Amsterdam. Voor en van alle Amsterdammers. Altijd beschikbaar en voor iedereen bereikbaar.

De uitdaging is dus niet hoe we de OBA kunnen terugsnijden tot ze past in het steeds verder knellende financiële kader zoals we dat nu voor ons zagen, maar hoe we op lange termijn het financiële en organisatorische draagvlak voor het werk van de OBA kunnen vergroten. Daarom kiezen we een verdere horizon: Koers 2030.

Consequenties voor aanpak

Leidt dit nu tot een complete aanpassing van onze platformvisie? Nee, dat niet. Maar er moet wel iets fundamenteels in onze aanpak veranderen. En dat is dat we die in alle onderdelen van onze organisatie, met volle kracht en volledig consequent moeten doorvoeren. We gaan niet alleen OBA-vestigingen veranderen in Community Libraries, maar zullen alle onderdelen van de OBA gaan inrichten als platformorganisatie en maken nog meer ruimte voor de partnerprogrammering van allerlei maatschappelijke organisaties van HvA, House of Skills, Studiezalen tot buurtinitiatieven. Met als uiteindelijk doel dat de OBA-vestigingen voor al deze partners de vanzelfsprekende uitvalsbasis voor activiteiten op het gebied van kansengelijkheid en participatie worden. Kennisknooppunten en ontmoetingsplekken op buurt-, stadsdeel- en stedelijk niveau. Zo worden "onze" vestigingen, net zo zeer de vestigingen van onze partners. Met alle consequenties van dien.

Effect op wijze samenwerking

Dit vraagt om een andere manier van samenwerken: intensiever, inhoudelijker en ook zakelijker. Vanuit gedeeld eigenaarschap: samen verantwoordelijk voor de invulling en inrichting van OBA-locaties. Naast de samenwerking met tal van maatschappelijke organisaties, verandert de samenwerking met de gemeente ook. De strategische lijnen werken we dan ook samen met de gemeente uit tot een gezamenlijke uitvoeringsagenda. Samenwerken wordt het belangrijkste onderdeel van ons DNA.

Het nieuwe denkkader

Om deze nieuwe aanpak de komende jaren met succes in de hele OBA-organisatie verder door te voeren, moeten we ons nieuwe denkkader zo scherp mogelijk formuleren en overal en altijd bij de hand houden bij alle keuzes die we maken. Alleen zo maken we de beweging van een 'instelling' naar een 'samenwerkingsplatform op stedelijk, stadsdeel- en buurtniveau'. Dit is onze Top 10:

Denkkader OBA Community Library

Huidige situatie - 2021	Streefbeeld - 2030
OBA bepaalt en focust op uitvoering	OBA & partners bepalen samen. Focus op wensen buurt, curatie, uitvoering èn facilitering (incl. horeca/gastvrijheid)
Vaste collectie per vestiging	Jeugdcollectie en basiscollectie per vestiging, aangevuld met roulerende collecties
Sleutel bij de OBA (45 u/week open)	Sleutel bij de buurt (minimaal 60 u/week open)
Klassieke "leden" met accent op leencondities	Lidmaatschap nieuwe stijl: leden worden deelnemers en doen actief mee
Smalle OBA agenda met accent op OBA-activiteiten	Brede OBA agenda (incl. partners en buurtinitiatieven)
Eigen OBA website	Een digitale leeromgeving voor de hele stad (powered by OBA)
Fysieke en digitale dienstverlening apart	Hybride aanpak: fysiek en digitaal volledig geïntegreerd
Kinderen naar de OBA	OBA naar de kinderen
OBA Oosterdok studieplek voor jongeren	Amsterdams Studieplan: veel meer studieplekken voor jongeren in alle stadsdelen
Basissubsidie/inkomsten 85/15	Ondernemerschap: • 75/25 basissubsidie/inkomsten • 20 % huisvestingskosten terugverdienen

De OBA verandert: vijf strategische lijnen

De transformatie van de OBA is een complex proces en vraagt veel van de organisatie. Niet alleen inhoudelijk, maar ook op het gebied van professionaliteit en bedrijfsvoering. We hebben ons opnieuw aangescherpte denkkader, vertaald in vijf strategische lijnen voor de langere termijn. Deze zijn gebaseerd op onze Beleidsvisie 2019-2022 en het AEF-rapport. Langs deze lijnen bouwen we verder aan onze toekomst.

Strategielijn I: open en dichtbij

Juist nu de stad verder groeit, willen we ons blijven inzetten om dichtbij alle Amsterdammers te blijven. Dat vraagt een vitaal en dynamisch netwerk van buurtvestigingen.

"OBA-vestigingen worden toegankelijke platforms waar Amsterdammers en Amsterdamse instellingen elkaar ontmoeten en waar ruimte is voor samenwerkingspartners, groepen bewoners en individuen. Samenwerking met de stad vergt een open en eerlijk gesprek (….) Zo wordt het boek van de OBA steeds meer geschreven door de stad zelf." **OBA Beleidsvisie 2019-2022**

Sinds onze oprichting ruim 100 jaar geleden, geloven we in ons buurtnetwerk. Alle kinderen, ouders en senioren in iedere buurt hebben recht op kennis, cultuur, informatie en mogelijkheden tot persoonlijke ontwikkeling op loop- en fietsafstand. Zo helpen we mee aan gelijke kansen voor alle Amsterdammers. We kunnen het niet mooier zeggen dan onze burgemeester in haar *State of the Region 2020* [8]: "we hebben perspectief nodig en daarbij hoort 'een veilige wijk met een bieb, een buurthuis en een basketbalveld'.
Niet voor niets gaat ruim 60% van onze bezoekers het liefst naar een vestiging in zijn of haar eigen buurt. En dat is dan ook onze eerste grote uitdaging: in een groeiende stad dichtbij Amsterdammers blijven. Deze uitdaging is niet nieuw en daarom introduceerden we de *Community Library*. Onze financiële situatie maakt de uitdaging wel urgenter, want stad én gemeenteraad maakten ons duidelijk dat vestigingen sluiten geen optie is, zelfs niet als we moeten bezuinigen".

[8] State of the Region, 2 december 2020,
https://www.metropoolregioamsterdam.nl/mra-voorzitter-femke-halsema-spreekt-state-of-the-region-uit/

Community Library: "Een bibliotheek die mede wordt vormgegeven door een (deel van) de lokale gemeenschap. Deze bibliotheek draait niet (alleen) om collectie, maar ook om de kennis en kunde van de mensen in de gemeenschap. Met de bibliothecaris van nú, die conversatie, dialoog en uitwisseling faciliteert zodat nieuwe kennis kan ontstaan" **David Lankes**

Het netwerk van OBA-vestigingen is niet alleen van ons, maar van de hele stad. Zo willen we de locaties ook gebruiken. Dat betekent ook dat we de huisvestingslasten niet alleen als kosten zien, maar hiervan een deel willen 'terugverdienen'. Dit is ook één van de belangrijkste elementen van het AEF-rapport om te voldoen aan de taakstelling per 2025. We gaan ons daar hard voor inzetten. Hier komen we later in dit document op terug.

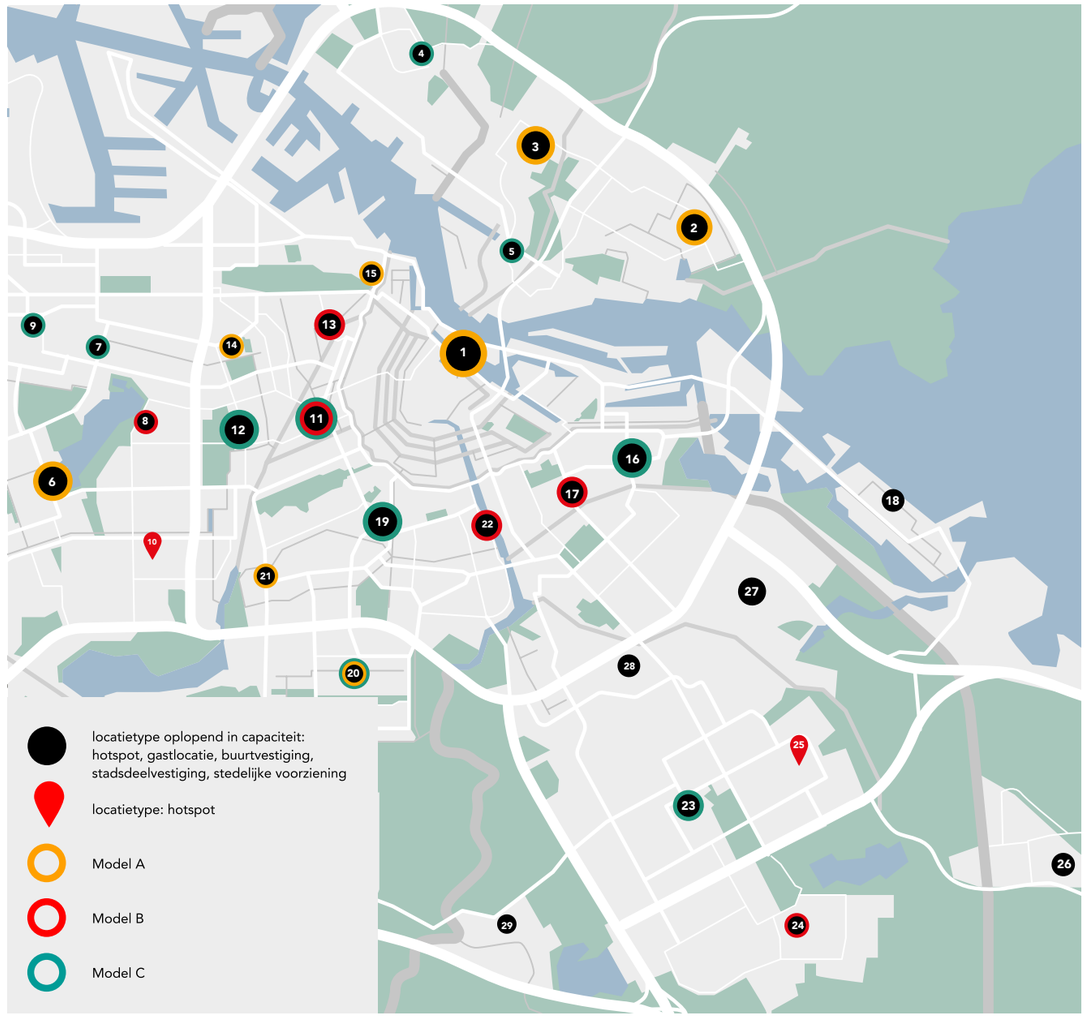

Figuur 1: Ons vertrekpunt, overzicht van vestigingen per 1 januari 2022

Voor de invulling van de Community Library werken we samen met allerlei maatschappelijke organisaties. Zo maken we het informatie- en programma-aanbod groter en diverser. We zien collectie, educatieve activiteiten en cultureel-maatschappelijke programmering niet meer als aparte onderdelen, maar laten deze op stadsdeel- en buurtniveau volledig integreren. Het brengt ons tot de volgende opgaven:

Opgave 1: Een stevige basis

De basis van de OBA bestaat uit drie vestigingsformules (small, medium en large). Iedere formule bevat een helder basisaanbod op het gebied van collectie, programmering en dienstverlening.

Vaste vestigingsformules in de stadsdelen
In het beleidsplan 2019 hebben we de keuze gemaakt te werken met verschillende groottes (XL, L, M en S en HS) waardoor we meer gestandaardiseerd kunnen werken en uniformiteit uitstralen. Met de kennis van nu is dit herijkt en komen we tot drie formules (S, M, L) in de stadsdelen. XL en L zijn samengevoegd en de Hotspots (HS) krijgen ook type S. Onderstaande tabel geeft de verschillende kenmerken weer:

Type locatie 2019	Type locatie 2021	Titel	Aantal m2	Doelstelling aantal bezoekers per maand
XL	L	Stadsdeelvoorziening	> 750 m2	> 10.000
L				
M	M	Buurtvestiging	400 - 800 m2	4.000 - 7.500
S	S	Kleine buurtvestiging	< 600 m2	Circa 4.000
HS				

De toename van het aantal inwoners in de nabije toekomst, vraagt ook om een toename van het aantal locaties. Zeker als vastgehouden wordt aan een locatie per 30.000 inwoners. Over het aantal en de positionering zullen we actief in gesprek blijven met de gemeente Amsterdam.

Nieuw collectiebeleid
De afgelopen jaren is er een steeds grotere druk komen te liggen op de beschikbare middelen. Dat geldt dus ook voor de collectiebudgetten. We moeten het collectiebeleid aanpassen om de bibliotheek financieel rendabel te houden en mee te kunnen gaan met de tijd. De krimp van ons collectiebudget maakt een grondige herinrichting van het collectioneer- en plaatsingsproces noodzakelijk. In de zomer van 2021 is een nieuwe collectiestrategie opgesteld, waarin een analyse is gemaakt van de huidige situatie en een visie is opgesteld voor de komende jaren. Dit nieuwe beleid is in lijn met het AEF-advies.

Uitgangspunten nieuw collectiebeleid

Collectiemanagement van de fysieke collectie
De OBA zal meer gaan werken met roulerende collecties, bijvoorbeeld per stadsdeel. In de vestigingen zal de jeugdcollectie de basis zijn, in lijn met de gewenste stijging van het aantal jeugdleden en de landelijke collectienormen (5 items per jeugdlid en 10% vernieuwing per jaar). De collectieomvang wordt gekoppeld aan de vestigingsformule (S, M, L). Daarnaast wordt het aanbod op scholen vergroot.

Verkleinen magazijncollectie en afstoten bewaarcollecties
Als lokale bibliotheek heeft de OBA in principe geen bewaarfunctie. Toch heeft de OBA sinds haar oprichting een indrukwekkende magazijncollectie opgebouwd. Van oude boektitels, bladmuziek, AV-materialen tot jaargangen van tijdschriften. In de periode 2022 – 2023 zal de OBA (net als veel andere openbare bibliotheken) een groot deel van de magazijncollectie afstoten en waar mogelijk elders onderbrengen.

Vergroten zichtbaarheid digitale collectie
Ten slotte zullen we de zichtbaarheid van de landelijke digitale collectie vergroten en werken aan onze positie als wegwijzer in de wereld van digitale informatie. Zo verbinden we bijvoorbeeld actief verschillende digitale collecties aan elkaar en maken die in context toegankelijk.

Basisprogrammering
Op alle vestigingen zullen we ten minste de basisprogrammering aanbieden. Deze is eveneens gekoppeld aan de vestigingsformule (S, M, L). De basisprogrammering wordt vastgesteld op basis van de vijf wettelijke taken (het ter beschikking stellen van kennis en informatie, bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie, bevorderen van lezen en laten kennismaken met literatuur, kunst en cultuur en het organiseren van ontmoeting en debat) en op basis van subsidieafspraken met de gemeenten Amsterdam, Diemen en Ouder-Amstel. Waar mogelijk wordt het programma aangepast aan de behoeften van de wijk. Met de volledige invoering van de basisprogrammering gaan we een grote efficiencyslag maken. Tegelijkertijd kunnen we, door expertise te bundelen en stads- en stadsdeelbreed in te zetten, zorgen voor de kwaliteit van onze programma's.

Opgave 2: Sleutel aan de stad

Amsterdammers en Amsterdamse organisaties worden mede-eigenaar van onze vestigingen. Samen zorgen we voor meer dynamiek, ruimere openingstijden en een specifiek aanbod in iedere buurt.

Mede-eigenaarschap door het bieden van een platform
In onze Beleidsvisie 2019-2022 schrijven we dat we de buurtvestigingen verrijken door de sleutel letterlijk aan de stad te geven. We zetten dit beleid met kracht door. Amsterdammers en Amsterdamse organisaties worden 'mede-eigenaar' van onze locaties. Door lokale gemeenschappen (bewoners en organisaties) te betrekken, komen we tot een aanbod dat ruimte biedt aan de lokale, actuele en specifieke behoeftes. Samen maken we van de vestigingen een bruisende, laagdrempelige openbare plek met ruimere openingstijden en een ruimer, specifieker aanbod.

De Buurtcampus van de OBA en HvA is een voorbeeld van dit model. De Buurtcampus bundelt onderwijs - en onderzoeksactiviteiten van de HvA aan programma's van de OBA en biedt een platform om samen in te spelen op de wensen en behoeften van de buurt. De Buurtcampus draagt bij aan een rijke leeromgeving voor studenten en helpt ons het aanbod te verbreden. Eigenlijk worden tenminste 3 buurtvestigingen (OBA Geuzenveld, OBA Linnaeus en OBA Ganzenhoef) een 'joint venture' van HvA en OBA. De intentie is uitgesproken dat later nog eens 3 vestigingen volgen.

Openingstijden
Grote groepen (werkende) Amsterdammers bereiken we niet doordat bijna al onze deuren om half zes dichtgaan. De afgelopen jaren was (los van de coronacrisis) al sprake van verruiming van de openingstijden. Dankzij de gezamenlijke inzet met partners, zullen we onze deuren nog vaker open kunnen zetten. We streven naar een volgende grote stap: een verruiming van gemiddeld 45 uur per week (nu) naar minimaal 60 uur per week open in 2030.

Intensieve samenwerkingsvormen
In 2025 zullen we het grootste deel van onze taakstelling moeten 'verdienen' met onze vestigingen door onze dure huisvestingskosten te delen met partners. Tegelijkertijd vergroten we zo de inhoudelijk waarde van OBA-vestigingen. Door (incidentele) zaalverhuur en horeca toe te voegen, krijgen de vestigingen een nog bredere maatschappelijke functie. Onze bestaande partners spelen hierbij een belangrijke rol. Daarnaast voeren we (verkennende) gesprekken met diverse geïnteresseerde nieuwe partijen, zoals AT5 op het Oosterdok. Ook willen we huisvesting bieden aan maatschappelijke organisaties, de nieuwe buurtteams en andere gemeentelijke dienstverleners.'
In een gefaseerde aanpak, zullen vestigingen hiervoor worden verbouwd of aangepast, waarbij we uitgaan van de vier samenwerkings- en samenwoonconcepten dit in het AEF-rapport worden genoemd. Via oba.nl/jaarplankaart wordt het potentieel van de OBA-locaties zichtbaar gemaakt.

AEF Modellen samenwerken en samenwonen met partners:
Model A "Locatiehuur": een partner huurt een deel van een OBA-locatie.
Model B "Locatiehuur/samenwerking": een partner huurt een deel van een OBA-locatie (mogelijk voor een lager bedrag per m2) en levert als tegendienst personeelscapaciteit voor de dienstverlening of een programma.
Model C "Zaalverhuur/horeca": de OBA verhuurt zalen in combinatie met horeca
Model D OBA schaalt af en huurt ruimte bij partner

Opgave 3: OBA Community

Als vrijwilliger, lid of betrokken Amsterdammer ben je onderdeel van de OBA community. Lid worden doe je niet langer alleen voor jezelf, maar ook voor de buurt en de stad.

Als Community Library kunnen we niet langer (alleen) spreken over leden en bezoekers. De relatie met onze leden verandert. De OBA is van, voor en door Amsterdammers. Er is niet langer sprake van een klassiek servicemodel en de community participeert actief. Het begrip 'bibliotheeklidmaatschap' krijgt een nieuwe lading en onze merkpositionering sluit hierop aan.

Elke vestiging kent een vrijwilligersgemeenschap. Daarbij gebruiken we het model in Weesp als voorbeeld. In onze nieuwe vestiging OBA Weesp zijn meer dan vijftig vrijwilligers actief. Wij streven naar eenzelfde aantal voor al onze vestigingen. Hier hoort dan ook de juiste begeleiding en coördinatie bij.

Na jaren van teruglopende lidmaatschapsinkomsten, willen we deze trend keren en vasthouden aan minimaal € 2 miljoen lidmaatschapsinkomsten per jaar. We willen het klassieke lidmaatschapsmodel daarom veranderen in een lidmaatschap van de totale OBA-community: digitaal en fysiek. Voor jong en oud.

Ambities lidmaatschapsstrategie 2025
Iedere pasgeboren Amsterdammer OBA Start
Lang niet iedere jonge ouder weet van het gratis OBA-junior lidmaatschap. Dat moet veranderen doordat we nauw samen gaan werken met het geboorteaangifte-loket van de Gemeente Amsterdam en consultatiebureaus.

Alle schoolkinderen toegang tot de Bibliotheek via School
Een bezoek aan de OBA zou voor kinderen en jongeren net zo vanzelfsprekend moeten zijn als een potje voetballen. En naar de bieb ga je niet alleen voor een boek, maar ook voor de programmering. Door naar school te gaan willen we alle scholieren verbinden aan de OBA en het samen met de basisscholen mogelijk maken dat ieder schoolkind zijn gratis OBA-junior lidmaatschap activeert en gebruikt. Met speciale aandacht voor vmbo en mbo-scholieren om hen ook na de brugklas terug te blijven zien in de OBA.

Alle Amsterdammers t/m 27 jaar gratis OBA-lid
Het (gratis) OBA lidmaatschap stopt wanneer je 18 wordt. Logischerwijs stappen weinig jongvolwassenen over op een betaald lidmaatschap, terwijl zij wel gebruik maken van de studiemogelijkheden en informatiebronnen in onze vestigingen. Idealiter maken we het mogelijk voor alle Amsterdamse jongvolwassenen tot hun 27e gratis lid te blijven van de OBA. Daarnaast bieden we hen nog meer services zoals specifieke informatiebronnen, databases en korting in de horeca. Financiële compensatie zou hiervoor o.a. moeten plaatsvinden vanuit samenwerking met de onderwijsinstellingen.

Lid worden doe je niet alleen voor jezelf
Door het betaalde lidmaatschap te laten starten na je 27e, kunnen we ons richten op een volwassen doelgroep: het lidmaatschap als sleutel van de OBA en lid worden van de OBA-community doe je niet (alleen) voor jezelf. Met het nieuwe lidmaatschapsmodel maak je het mede mogelijk voor een ander om gebruik te maken van de OBA.

Voor de gezamenlijke uitwerking van het Integraal Toekomstplan OBA met de gemeente Amsterdam hebben we de volgende gesprekspunten en vragen:

Hoe groeien we mee met de stad?
Samen kijken we naar de verwachtingen van de inwonersverdeling voor de toekomst. En stellen ons de vraag hoe de OBA kan blijven meegroeien met de stad en hoe we er voor kunnen zorgen dat er ook in de nieuwe woongebieden van Amsterdam een OBA-vestiging in de buurt komt.

Welke regie-afspraken kunnen we maken over de verbinding tussen de sociale basis-voorzieningen en het OBA-netwerk?
Gemeente Amsterdam zoekt naar huisvesting voor sociale basisvoorzieningen, OBA zoekt maatschappelijke partners die gebruik kunnen maken van de vestigingen in het netwerk. Hoe kunnen we deze slim aan elkaar verbinden? Dit vraagt veel regie en coördinatie, zodat sociale basisvoorzieningen in de stadsdelen en het OBA-netwerk optimaal op elkaar inspelen.

Kunnen we komen tot een gezamenlijk plan voor het OBA-lidmaatschap?
Samen denken we na over de wijze waarop we, ook de toekomst, de (financiële) drempel voor het OBA-lidmaatschap zo laag mogelijk houden. Kunnen we gezamenlijk een plan maken om het OBA-lidmaatschap voor iedereen t/m 27 jaar gratis te maken?

Strategielijn II: OBA altijd, overal

We treden de verdergaande digitalisering van stad en samenleving tegemoet met de ‘hybride bibliotheek’ waarin fysieke en digitale dienstverlening en programmering gelijkwaardig en volledig met elkaar verbonden zijn.

“Een veranderende samenleving heeft publieke instellingen nodig die mee kunnen bewegen. Vergaande digitalisering, snelle maatschappelijke en economische veranderingen dagen publieke (kennis-) instellingen zoals scholen, musea en bibliotheken uit kritisch hun bestaansrecht te onderzoeken. De uitdaging van de OBA is om te kijken naar de toekomstige behoeften aan informatievoorziening en een leven lang leren.” **OBA Beleidsvisie 2019-2022**

Voorjaar 2021 stemde de gemeenteraad definitief in met de realisatie van OBA NEXT: inhoudelijk gezien het prototype van de bibliotheek van de toekomst: een hybride (fysieke en digitale) bibliotheek, met de ambitie om alle Amsterdammers te helpen ontwikkelen en emanciperen in een gedigitaliseerde samenleving. Dit investeringsbesluit heeft voor ons hele netwerk grote betekenis en brengt ons tot twee opgaven:

Opgave 4: het digitale fundament van de stedelijke kennisinfrastructuur

In de OBA kun je terecht voor veilige toegang tot de digitale wereld. een breed scala digitale bronnen en hulp bij de ontwikkeling van je digitale vaardigheden. Via het digitale platform komt de OBA naar je toe.

Met het OBA NEXT besluit nemen gemeente Amsterdam en de OBA afstand van de gedachte uit de Bibliotheekwet 2015 over de lokale fysieke bibliotheek en de organisatie van de digitale bibliotheek op landelijk niveau (KB). Voortschrijdend inzicht laat zien dat deze situatie onwerkbaar is: het is onmogelijk om de lokale, grootstedelijke behoeftes te vertalen in een op landelijk niveau uitgevoerd programma. Waar het uitlenen van (digitale) boeken bij alle bibliotheken gemeengoed is, zijn de invullingen van andere digitale behoeftes afhankelijk van een vele variabelen. Logischerwijs is de KB niet in staat deze behoeftes volledig te beantwoorden.

Ook het AEF-rapport beschrijft de kansen die digitalisering bij de OBA de stad biedt. Door digitale technologie en nieuwe dienstverlening in te zetten, kunnen we als OBA een belangrijke positie vervullen bij het aangaan van de maatschappelijke opgaven. We leveren meer waarde aan Amsterdammers en helpen bijvoorbeeld bij het bestrijden van kansenongelijkheid.

OBA NEXT is daarnaast een proeftuin voor maatschappelijke innovatie en digitale ontwikkeling. Een ontwerplab waar we met onze partners, alle Amsterdammers en de rest van de wereld co-creëren. Hierdoor kunnen we zien wat werkt en dat vertalen naar de bestaande organisatie. Zo wordt Next nu.

Uitgangspunten digitale transformatie

- **We garanderen publieke toegang tot de digitale wereld**
  Via de OBA heeft iedere Amsterdammer veilig toegang tot de digitale wereld, robuuste basisvoorzieningen en nieuwe technologie.

- **We vormen het digitale fundament onder de kennisinfrastructuur van Amsterdam**
  Via het digitale platform van de OBA hebben Amsterdammers altijd toegang tot de collectie in de breedste zin van het woord: kennis, hulp en instrumenten. Het platform faciliteert ontmoeting, participatie en onderlinge kennisdeling en biedt deze infrastructuur ook aan andere maatschappelijke organisaties.

- **We verrijken de fysieke en digitale collectie met nieuwe kennis, informatie- en databronnen**
  De OBA maakt kennis, informatie en data eerlijk toegankelijk voor de stad. Het aantal beschikbare informatiebronnen wordt uitgebreid met bronnen die buiten de OBA minder makkelijk toegankelijk zijn. Denk aan betaalde digitale informatiebronnen, activiteitenagenda’s, leeraanbod, leermiddelen van kennisinstituten en complexe databronnen.

- **We bieden hulp bij het ontwikkelen van digitale vaardigheden**
  Bij de OBA kan iedere Amsterdammer altijd terecht voor hulp bij digitale gemeentezaken. De OBA speelt hierbij nu al een cruciale rol als eerste (of juist het laatste) redmiddel. De afgelopen jaren heeft de OBA deze dienstverlening er ‘informeel’ bijgedaan. Bijvoorbeeld via de landelijke Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) en het aanvragen van een coronabewijs. In de toekomst willen we deze sleutelrol breder invullen en verder opschalen.

Partnership gemeente Amsterdam-OBA
OBA NEXT is een gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente Amsterdam en de OBA. Wederzijds hebben we rollen, werkafspraken en verplichtingen in een samenwerkingsovereenkomst vastgelegd. We werken op een vergelijkbare manier samen met het CTO-office in het OBA-ontwerplab aan producten en diensten rondom digitale inclusie. Dat smaakt naar meer. We hopen deze samenwerking de komende jaren uit te breiden naar andere onderwerpen, zoals bijvoorbeeld onderwijs.

De digitale weg naar een hybride OBA NEXT

Waar onze ambities groot zijn, beginnen we de digitale transformatie vanuit een achterstand. De huidige ICT-huishouding van de OBA is onvoldoende toegerust op onze digitale samenleving, omdat er het afgelopen decennium onvoldoende is geïnvesteerd. Dankzij OBA NEXT doen we nu een grote stap vooruit en werken we aan de hybride bibliotheek van de toekomst waarbij fysiek en digitaal niet gescheiden zijn, maar elkaar juist aanvullen en versterken. Om dit voor elkaar te krijgen, werken we tegelijkertijd aan het repareren, verbeteren en vernieuwen van onze digitale en ICT-infrastructuur en onze digitale dienstverlening. Daarbij gaat het niet alleen om het toevoegen van nieuwe technologie. In het investeringsprogramma – dat in nauwe samenwerking met o.a. CTO Office van de gemeente Amsterdam tot stand komt- onderscheiden we de volgende ontwikkelstappen:

1. Reparatie: toegang tot de digitale wereld en technische basisvoorzieningen
Bij de OBA werken we met de nodige verouderde software en hardware (‘*legacy*’). Dit repareren we door onze infrastructuur opnieuw te ontwerpen en hybride (in de cloud en met fysieke hardware) in te richten. Ons doel: flexibel en up-to-date worden. We werken aan een decentraal netwerkontwerp en een fysieke infrastructuur waarbinnen alle gebruikers zelfstandig kunnen opereren: goed beveiligd en betrouwbaar.

2. Verbetering: optimalisatie van het digitale fundament
Onze bestaande digitale kanalen, waaronder OBA.nl, bieden kansen om de relatie met onze (potentiële) bezoekers, leden en volgers te verdiepen. Op dit moment zijn we nog afhankelijk van landelijke innovatie. Die beperkt zich tot de ontwikkeling van een digitale kopie van de klassieke bibliotheek. Wij richten ons op de ontwikkeling van een nieuw bibliotheekconcept dat past in deze tijd. Digitale kanalen die participatie faciliteren in plaats van bezoek. Zo worden OBA-leden onderdeel van onze OBA-community. Het ontwikkelen van activiteiten en programmering met partners, vraagt om nieuwe, digitale voorzieningen en een ander online platform waar samenwerking, kennisdeling en participatie door Amsterdammers centraal staan.

3. Vernieuwing: Ontwikkeling Informatiepunten digitaal Amsterdam (IDA’s)
Conform het AEF-rapport willen we met de gemeente Amsterdam afspraken maken over de ontwikkeling van IDA’s (Informatiepunt Digitaal Amsterdam – de Amsterdamse variant van Informatiepunt Digitale Overheid IDO’s). Daar kunnen we Amsterdammers, die moeite hebben met digitale dienstverlening, helpen met digitale gemeentezaken zoals vergunningen, uitkeringen, regelingen en kwijtscheldingen.

4. Transformatie: de hybride bibliotheek (OBA NEXT)
Met de ontwikkeling van de hybride bibliotheek (OBA NEXT) laten we de wettelijke verdeling tussen digitaal en fysiek definitief achter ons. In een samenleving waarin digitaal de norm is, is dit onderscheid onwenselijk. De OBA verzamelt innovatiekracht (tijd, kennis en middelen) juist lokaal, in de eigen stad. Daarbij creëren we nieuwe digitale interacties en overdracht van kennis en informatie. Prototypes zijn de Online Maakplaats die in samenwerking met de Mokum Maakcoalitie wordt ontworpen en digitale dienstverlening door middel van chatbots.

Opgave 5: OBA NEXT

OBA NEXT wordt hét prototype van de bibliotheek van de toekomst.
De (digitale) beschikbaarheid van kennis en informatie is een gegeven.
Bij OBA NEXT vind je de weg in een digitaal gedreven tijdperk.

Op de Zuidas zal de OBA in samenwerking met stedelijke, nationale en internationale partners de bibliotheek van de toekomst realiseren. OBA NEXT wordt het prototype van de nieuwe bibliotheek op gebied van zakelijkheid, partnerschappen, programmering en digitalisering. De nieuwe locatie wordt in 2027 geopend en zal, net als OBA Oosterdok, een grootstedelijke voorziening worden. Daarmee bedient OBA NEXT niet alleen Amsterdam, maar ook de Metropoolregio Amsterdam.

OBA NEXT: de locatie

De nieuwe vestiging wordt een levendige nieuwe ontmoetingsplek op een bijzondere locatie: middenin het Kenniskwartier, tussen Station Zuid en de campus van de Vrije Universiteit. Een publiek hart op een commerciële plek die zich richting 2030 steeds meer zal ontwikkelen als tweede stadcentrum en toegangspoort tot de stad. OBA NEXT maakt de Zuidas toegankelijk voor alle Amsterdammers en zal een bijdrage leveren aan de levendigheid van de Zuidas. Als (één van) de eerste publieke ruimten in een commerciële omgeving is het extra belangrijk dat het publiek zich de ruimte kan toe-eigenen. Daar houden we bij de ontwikkeling van het gebouw rekening mee: dat moet warmte uitstralen en voor iedereen toegankelijk en gastvrij zijn. Na de start van de aanbesteding (juli 2021) zal 2022 in het teken staan van het voorlopig ontwerp en gunning. Daarnaast gaan we van start met *placemaking* op een tijdelijke Zuidas-locatie.

OBA NEXT: Programmering

Wat we moeten kennen en kunnen om ons werk te doen, te blijven leren en ons maatschappelijk te redden, verandert snel en steeds sneller. Toegang tot kennis, informatie en educatie is de belangrijkste voorwaarde om hiermee om te gaan. Maar dat is niet vanzelfsprekend voor iedereen. Bij het opbouwen van de programmering van OBA NEXT staan vier onderzoekslijnen centraal. Rond deze onderzoekslijnen zullen we samen met partners en gebruikers gaan verkennen, uitproberen en ervan leren om zo al doende invulling te geven aan OBA NEXT.

Onderzoekslijnen programmering
Hoe helpen wij Amsterdammers in een digitaal gedreven tijdperk:
1. bij het vinden van kennis en inspiratie?
2. bij het ontwikkelen van talent en nieuwe vaardigheden?
3. bij het meedoen en participeren in een democratische samenleving?
4. aan een ontspannende plek waar je elkaar (toevallig) kunt ontmoeten?

OBA Koers 2030

De OBA werkt volgens vijf strategische lijnen en tien inhoudelijke opgaven aan de bibliotheek van de toekomst: een maatschappelijke, hybride bibliotheek voor, door en van Amsterdammers.

I – OBA open en dichtbij

Juist nu de stad verder groeit, willen we ons blijven inzetten om dichtbij alle Amsterdammers te blijven. Dat vraagt een vitaal en dynamisch netwerk van buurtvestigingen.

Opgave 1: **Een stevige basis**
De basis van de OBA bestaat uit drie vestigingsformules (small, medium en large). Iedere formule bevat een helder basisaanbod op het gebied van collectie, programmering en dienstverlening.

Opgave 2: **Sleutel aan de stad**
Amsterdammers en Amsterdamse organisaties worden mede-eigenaar van onze vestigingen. Samen zorgen we voor meer dynamiek, ruimere openingstijden en een specifiek aanbod in iedere buurt.

Opgave 3: **OBA Community**
Als vrijwilliger, lid of betrokken Amsterdammer ben je onderdeel van de OBA community. Lid worden doe je niet langer alleen voor jezelf, maar ook voor de buurt en de stad.

Binnen deze strategielijn zullen in de periode 2022 t/m 2024 veel zichtbare veranderingen plaatsvinden met als grote mijlpaal de opening van Verhalenhuis Nieuw-West in 2025.

II – OBA altijd, overal

We treden de verdergaande digitalisering van stad en samenleving tegemoet met de 'hybride bibliotheek' waarin fysieke en digitale dienstverlening en programmering gelijkwaardig en volledig met elkaar verbonden zijn.

Opgave 4: **het digitale fundament van de stedelijke kennisinfrastructuur**
In de OBA kun je terecht voor veilige toegang tot de digitale wereld. een breed scala digitale bronnen en hulp bij de ontwikkeling van je digitale vaardigheden. Via het digitale platform komt de OBA naar je toe.

Opgave 5: **OBA NEXT**
OBA NEXT wordt hét prototype van de bibliotheek van de toekomst. De (digitale) beschikbaarheid van kennis en informatie is een gegeven. Bij OBA NEXT vind je de weg in een digitaal gedreven tijdperk.

De grote mijlpaal van deze lijn is de opening van het gebouw op de Zuidas in 2027.
In 2025 geven we alle Amsterdammers een digitaal cadeau ter ere van 750 jaar Amsterdam.

III – Ieder kind, iedere jongere

We gaan ons nog meer inspannen om èlke jonge Amsterdammer te bereiken en zetten een grote nieuwe stap: de OBA gaat naar school!

Opgave 6: **Een lees- en maakoffensief in de hele stad**
Samen met de schoolbesturen en de gemeente Amsterdam starten we een lees- en maakoffensief waardoor we kinderen meer kunnen laten lezen, kennis kunnen laten maken met de 21e eeuwse vaardigheden (o.a. digitale fabricage, media- en informatiewijsheid).

Opgave 7: **Amsterdams studieplan**
De OBA buurtvestigingen worden belangrijke plekken voor studiebegeleiding. Samen met Amsterdamse organisaties, vrijwilligers, jongerencoaches, buurtmoeders- en vaders openen we OBA-buurtvestigingen in de avonduren als 'studeerkamer' van de wijk.

Voor deze strategielijn werken we met een aanvalsplan: van buiten naar binnen.
De stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en Noord staan het hoogst op de agenda.

IV – OBA onderneemt

Om van de OBA een ondernemende organisatie te maken, versterken en vernieuwen we onze aanpak en implementeren we een nieuw verdienmodel.

Opgave 8: **Een sterke en vernieuwende organisatie**
We bouwen met grote kracht door aan een ondernemende organisatie om de opgaven voor de komende jaren aan te kunnen pakken.

Opgave 9: **Een nieuwe economie**
We nemen de verantwoordelijkheid om meer eigen inkomsten te verwerven en tenminste 20 % van onze huisvestingskosten zelf te verdienen door verhuur van ruimten, zalen, horeca-exploitatie en zakelijke dienstverlening. Voor nieuwe programma's, zoals 'Naar school!' zetten we in op gemengde financiering.

Voor deze strategielijn is 2025 een belangrijk jaar, vanwege de gemeentelijke bezuiniging van € 1,5 miljoen die dan ingaat.

V – Een nieuwe deal met Amsterdam

Samen met de gemeente Amsterdam brengen we een 'nieuwe deal' tot stand waarin we de financieringsafspraken herijken en afspraken maken over de bijdrage die de OBA levert aan de maatschappelijke opgaven in de stad.

Opgave 10: **Een gezamenlijke uitvoeringsagenda van gemeente en OBA**
De OBA Koers 2030 wordt alleen een succes als deze wordt vertaald in een gezamenlijke uitvoeringsagenda van de gemeente en de OBA. Een agenda die in coproductie wordt gemaakt door de OBA, het Amsterdamse gemeentebestuur, de gemeentelijke diensten en de stadsdelen. De gezamenlijke uitvoeringsagenda gaat over drie thema's: groei van de stad, een nieuw bekostigingsmodel en de maatschappelijke bijdrage van de OBA aan de opgaven van de stad.

Deze strategielijn staat in de eerste helft van 2022 hoog op de agenda.

OBA NEXT: Partners

We maken OBA NEXT niet alleen, maar met een heleboel samenwerkingspartners, zoals onze toekomstige buren bij de Vrije Universiteit, de European Cultural Foundation, het Huis voor de Journalistiek, Instituut voor Beeld en Geluid, de Mokum Maakcoalitie en de maatschappelijke coalitie OBA NEXT (o.a. Argan, Giving Back, IMC Weekendschool, Studiezalen/Techgrounds, House of Skills).

Zo raken de werelden van wetenschap, journalistiek, talentontwikkeling, digitale inclusie, Europees burgerschap en een leven lang leren onderling verbonden en krijgen ze een podium in het hart van het Kenniskwartier op de Zuidas. Daar gaan niet alleen de fysieke bezoekers, maar alle Amsterdammers en wat ons betreft alle Nederlanders van mee profiteren.

Uitgangspunten samenwerking

1. Toegang voor iedereen staat centraal;
2. We richten het vizier op nieuwe behoeften van Amsterdammers (0 tot 101 jaar);
3. We werken altijd missie-gedreven, met als waarden: betrouwbaar, open, pluriform, toegankelijk en als ambities: leven lang ontwikkelen, toegang by design, digitale inclusie, gidsfunctie;
4. We ontwikkelen altijd in co-creatie.

Voor de gezamenlijke uitwerking van het Integraal Toekomstplan OBA met de gemeente Amsterdam hebben we de volgende gesprekspunten en vragen:

1. **Kunnen gemeente en OBA meer samenwerken op het gebied van digitale inclusie?**
   We hebben allebei een opgave en bijbehorende agenda met betrekking tot de digitale inclusie. Hoe kunnen we de gemeentelijke agenda stroomlijnen met die van de OBA?
2. **Hoe kunnen we onze agenda's stroomlijnen?**
   Dit geldt ook voor de vernieuwingen in de digitale dienstverlening: hier kunnen we wat voor elkaar betekenen door elkaar te benutten. Kunnen we samen met de gemeente een innovatieagenda maken op het gebied van digitale dienstverlening?
3. **Kan de OBA de gemeente helpen Amsterdammers te bereiken in het digitale tijdperk?**
   Landelijke informatiepunten van de rijksoverheid bestaan al, dit zijn IDO's.
   Kunnen we samen met de gemeente ook Informatiepunten Digitaal Amsterdam (IDA) inrichten?

Strategielijn III: Ieder kind, iedere jongere

We gaan ons nog meer inspannen om èlke jonge Amsterdammer te bereiken en zetten een grote nieuwe stap: de OBA gaat naar school!

"Niet alle Amsterdamse kinderen met vergelijkbare capaciteiten hebben dezelfde mogelijkheden om zich volledig te ontwikkelen. We zoeken naar mogelijkheden om alle kinderen te bereiken, op school of in hun eigen buurt." **OBA Beleidsvisie 2019-2022**

Toen zo'n 10 jaar geleden veel Nederlandse openbare bibliotheken in zwaar weer terecht kwamen door forse gemeentelijke bezuinigingen, werden ingrijpende keuzes gemaakt. Zo werd in de gemeente Eindhoven (waar het bibliotheekbudget bijna halveerde) besloten om het complete netwerk van buurtvestigingen te sluiten en werd in plaats daarvan in de hele stad het programma *De Bibliotheek op School (dBos)* uitgerold. In Rotterdam kwam men tot een vergelijkbaar besluit. Bij de OBA was sprake van een omgekeerde strategie: onze inspanningen waren er juist op gericht om scholen en schoolklassen naar de vestigingen toe te halen. Daarom begonnen wij niet met dBos.

Op dit besluit komen we gedeeltelijk terug. Voor de coronacrisis was maar liefst 24% van de Nederlandse kinderen onvoldoende leesvaardig[9]. Tijdens de crisis zijn de grote vraagstukken op het gebied van lezen, leren en 21e-eeuwse vaardigheden alleen maar groter geworden. Ook in Amsterdam. De negatieve gevolgen zijn voor leerlingen met een lagere sociaal economische status het grootst. Zo neemt de kansenongelijkheid in het onderwijs toe. Tegelijkertijd kampt het onderwijs nog altijd met uitdagingen zoals werkdruk en lerarentekort en zien we bij de OBA het gebruik van de (gratis) jeugdlidmaatschappen afnemen. De noodzaak om hierop te handelen is groot. Om Amsterdamse kinderen gelijke kansen te geven, is het wegnemen van (digi)taalachterstanden hard nodig. We moeten nu verschil gaan maken.

Van samenwerking met de scholen…

Bij de OBA ontwikkelden we de afgelopen jaren een waardevol portfolio van educatieve programma's voor leerlingen en professionals op de gebieden van taalontwikkeling, leesbevordering en digitale vaardigheden. Zo neemt 90% van alle PO-scholen jaarlijks één of meer programma's af op het gebied van leesbevordering en/of digitale geletterdheid. Leesconsulenten leveren een bijdrage aan de deskundigheidsbevordering van docenten in het PO. In tien OBA-vestigingen wordt in een Maakplaats gebruik gemaakt van programma's op het gebied van digitale fabricage, wetenschap en techniek. Daarnaast kent de OBA naschoolse programma's op het gebied van lezen, maken en cultuureducatie.

[9] Leesvaardigheid Nederlandse scholieren daalt, PISA-2018, https://pisa-nederland.nl/resultaten2018/

Tijdens de coronacrisis benaderden scholen en maatschappelijke organisaties de OBA actief voor samenwerking op zoek naar oplossingen. Toch analyseert AEF dat onze samenwerking met scholen 'vrij gefragmenteerd' is en dat er 'kansen liggen om een structurele, intensievere relatie aan te gaan'.

…naar samenwerking op school

De OBA kan en moet een grotere en impactvolle rol spelen in de vernieuwingen en verbeteringen die nodig zijn om alle kinderen gelijke kansen te bieden. Daarom bereiden we sinds deze zomer een grote, nieuwe stap voor: we gaan naar school!

We zijn in gesprek met enkele (grotere) schoolbesturen en voeren een aantal pilots uit in verschillende stadsdelen. Begin november hebben de Mokum Maakcoalitie, de OBA, en scholengroep Staij een intentieverklaring getekend. Vanaf januari 2022 start de eerste pilot die moet zorgen voor werkdrukverlaging en de implementatie van onderwijs op het gebied van technologie, wetenschap, burgerschap en kunst. Dit samenwerkingsmodel willen we opschalen naar andere onderwijsorganisaties.

Opgave 6: Een lees- en maakoffensief in de hele stad

Samen met de schoolbesturen en de gemeente Amsterdam starten we een lees- en maakoffensief waardoor we kinderen meer kunnen laten lezen en kennis kunnen laten maken met de 21e eeuwse vaardigheden (o.a. digitale fabricage, media- en informatiewijsheid).

Het klinkt misschien gek, maar onze nieuwe scholenstrategie is ook een antwoord op de achterblijvende financiering van ons vestigingennetwerk. De kans is reëel dat het gemiddelde werkgebied van een OBA-vestiging bij groei van de stad groter wordt, waardoor we verder van de kinderen af komen te zitten. Ervaringen in andere steden laten zien dat onder De Bibliotheek op School ook een ander verdienmodel zit, waarbij de lokale onderwijssector financieel bijdraagt aan de inzet van de bibliotheek. Zo bundelen we onze krachten. Hierbij richten we onze aandacht de komende tijd op:

- **Het ecosysteem: Thuis – op school – bij de OBA**
  Het wegnemen van (digi)taalachterstanden vraagt om uitbreiding van onze inspanningen in samenhang tussen de domeinen vrije tijd, school en thuis in de vorm van fysiek en digitaal aanbod. We leggen de focus op slimme verbindingen en allianties met professionele partners in het veld. Zo ontstaat een nieuw leerecosysteem waarin kinderen en (jong) volwassenen zich thuis, op school en in de bibliotheek kunnen ontwikkelen.

- **Van incidentele naar structurele aanpak**
  De huidige OBA jeugd- en jongerenprogramma's worden veel op incidentele basis afgenomen. In de periode 2022-2024 ontwikkelen we een structureel aanbod dat door alle scholen kan worden afgenomen. Eind 2024 willen we minimaal 75 scholen structureel bedienen. Voor deze opschaling van educatieve programma's, met de bedoeling een veel grotere impact te realiseren, werken we nauw samen met zowel de gemeente Amsterdam als de (voor)scholen in het PO en VO in onze stad.

- **OBA Collecties en leesprogramma's en coaching op school**
  We gaan uit van duurzame inzet en doorlopende leerlijnen van baby t/m middelbare scholier. Direct via onze collectie en programmering en indirect via ons gerichte aanbod voor professionele organisaties. Met bewustwording, training en kennis worden professionals beter in staat een bijdrage te leveren aan het leesklimaat: thuis, op school en in de bibliotheek. We ontwikkelen een Amsterdamse variant met inachtneming van de lessen die onze zusterorganisaties geleerd hebben, op dBos-methodiek: OBA op school. Dit heeft grote consequenties voor de aard en de omvang van de collectie. We gaan daarvoor ruimte maken in onze collectiebudgetten, maar vragen ook een bijdragen van de lokale onderwijssector (scholen, gemeente Amsterdam). De rekenmodellen van andere steden zijn voorhanden. We zien ook aanknopingspunten in het landelijke bibliotheekconvenant en verwachten een financiële impuls voor de robuuste bibliotheek in nieuwe kabinetsperiode.

- **Gemeentelijke Gezinsaanpak: voorbereiden voor 2024**
  Eind 2024 krijgen de Nederlandse gemeenten de regierol in de gezinsaanpak. Dit is een belangrijke stap in het doorbreken van de cyclus van laaggeletterdheid: de gezinsaanpak vraagt bij uitstek om een goed aangestuurde netwerksamenwerking van partners op het gebied van preventie en curatie. Een belangrijke rol hierin wordt belegd bij bibliotheken. Ook de gemeente Amsterdam moet zich voorbereiden op deze regierol door al vanaf 2022 deze vernieuwde aanpak in gang te zetten. We bieden daarbij onze inzet aan. Hierbij is de samenhang met activiteit in het kader van het Amsterdamse Taalakkoord, de PIEK-aanpak tegen kansenongelijkheid en de wijkgerichte programma's zoals het Masterplan Zuidoost van belang. We hoeven het wiel niet zelf uit te vinden. Er worden met ondersteuning van landelijke en provinciale bibliotheekorganisaties, al enkele programma's en pilots uitgevoerd. Die dienen als basis voor de opschaling van het aanbod onderweg naar 2024.

- **Met behulp van De Maakcoalitie wordt het maakonderwijs centraal gezet**
  De Maakcoalitie is in 2021 opgericht om een impuls te geven aan het maakonderwijs in Amsterdam. In de Maakcoalitie werken 12 organisaties samen aan aanbod op het vlak van maken, digitale fabricage, media en informatie-wijsheid. Dit draagt bij aan de 21e-eeuwse vaardigheden van kinderen en jongeren. Naast het onderwijsaanbod is er een uitgebreid naschools aanbod in de Maakplaatsen. Maakonderwijs is een belangrijke toevoeging aan het curriculum. Zo sluiten de programma's aan bij de leerdoelen op het gebied van wetenschap en techniek. De Maakcoalitie kan de komende jaren een bijdrage leveren aan de werkdrukverlichting in het onderwijs. Hiervoor zijn nadere afspraken nodig tussen het onderwijs, de gemeente en de OBA.

Opgave 7: Amsterdams Studieplan

De OBA buurtvestigingen worden belangrijke plekken voor studie-begeleiding. Samen met Amsterdamse organisaties, vrijwilligers, jongeren-coaches, buurtmoeders- en vaders openen we OBA-buurtvestigingen in de avonduren als 'studeerkamer' van de wijk.

We wisten het al, maar de Coronatijd heeft het nog duidelijker gemaakt: jonge Amsterdammers zijn op zoek naar studieruimte. Overal in de stad. Tegelijkertijd lopen we tegen allerlei praktische en financiële beperkingen aan, waardoor we de deuren van onze buurtvestigingen al aan het eind van de middag moeten sluiten. Maar er speelt meer: door de grote toestroom van scholieren en studenten naar de vestigingen die 's avonds wel open zijn, moeten we meer en anders gaan investeren om het allemaal in goede banen te leiden. Het sleutelbegrip is: een veilige leeromgeving. Dit alles vraagt een grote nieuwe stap: het Amsterdams Studieplan.

Samen met de stadsdelen, deskundige partnerorganisaties, vrijwilligers, jongerencoaches, buurtmoeders- en vaders willen we aan het eind van de middag, in de avonduren en de weekenden van de OBA-vestigingen de veilige studeer- en leeromgeving maken, waaraan Amsterdamse jongeren zo'n behoefte aan hebben. We onderzoeken de mogelijkheden voor een OBA-studieclub. Door lid te worden van de OBA studieclub, neem je als jonge Amsterdammer zelf ook verantwoordelijkheid voor de rust en veiligheid op de locatie. Uiteindelijk zou het natuurlijk het allermooist zijn als jonge leden van de OBA Studieclub, zelf met een OBA-pas de deur in 'hun' eigen vestigingen zouden kunnen openen. In enkele Scandinavische landen werkt dit model. Samen met alle stakeholders gaan we werken aan een op Amsterdam toegesneden uitvoeringsplan. Daar gaan we snel mee beginnen, want de nood is hoog.

Voor de gezamenlijke uitwerking van het Integraal Toekomstplan OBA met de gemeente Amsterdam hebben we de volgende gesprekspunten en vragen:

1. **Hoe komen we tot bestuurlijke afspraken over een lees- en maakoffensief?**
   In samenwerking tussen OBA, gemeente en de schoolbesturen zouden we graag een breed Amsterdams convenant voor een lees- en maakoffensief tot stand brengen.

2. **Hoe maken we de verbinding met de masterplannen voor Zuidoost, Nieuw-West en Noord?**
   OBA heeft een kinder- en jongerenagenda, die we graag in aansluiting brengen met de Masterplannen voor Zuidoost, Nieuw-West en Noord van de gemeente.

3. **Gezinsaanpak laaggeletterdheid: hoe forceren we samen een doorbaak?**
   De laaggeletterdheid blijft een groot aandachtspunt, voor de gemeente en daarmee ook voor de OBA. Kunnen we samen met de gemeentelijke gezinsaanpak een doorbraak forceren op het gebied van de bestrijding van laaggeletterdheid?

4. **Kunnen we samen optrekken om het Amsterdams Studieplan vorm te geven?**
   Wij zien de buurtvestigingen als 'studeerkamers' van de wijk.
   Hoe maken we samen het Amsterdams Studieplan tot een succes?

Strategielijn 4: OBA onderneemt

Om van de OBA een ondernemende organisatie te maken, versterken en vernieuwen we onze aanpak en implementeren we een nieuw verdienmodel.

"Het succes van ons werk wordt meer dan ooit bepaald door onze gast-vrijheid en ons vermogen om te luisteren en vanuit de eigen rol samen te werken. OBA-medewerkers worden naast dienstverleners en programmeurs, ook facilitators en curators van projecten die in samenspraak met de stad worden ontwikkeld en uitgevoerd. We beseffen dat deze transformatie voor onze mensen veel impact zal hebben." **OBA Beleidsvisie 2019-2022**

Om onze toekomst vorm te geven, moeten we ons nog harder gaan inspannen om een wendbare en ondernemende organisatie te worden. In financiële zin, maar zeker ook in de wijze waarop wij ons naar binnen en buiten opstellen: leergierig, betrokken en ondernemend. We veranderen van een klassieke servicegerichte organisatie, naar een platformorganisatie waarbij de omgeving en partners centraal staan. Samen leren samen leven en samen werken.

Dit vraagt veel van de organisatie. Inhoudelijk en op het gebied van professionaliteit en bedrijfsvoering. De afgelopen jaren hebben we laten zien dat we goed in staat zijn om compleet nieuwe activiteiten en werkwijzen te implementeren. Maakplaats021, Huis van alle Talen, Midzomer Mokum en Ouderen in de Wijk zijn hier succesvolle voorbeelden van. Maar we gaan niet alleen andere dingen doen, maar ook dingen anders doen. De medewerkers adviseren niet langer alleen de bezoekers, maar zijn ook de ogen en oren van de OBA, voeren het goede gesprek met de buurt, hebben de regie over onze samenwerkingsrelaties en de vrijwiligers. Zakelijke dienstverlening (zaalverhuur, horeca) wordt een zeer serieus bedrijfsonderdeel. Als gehele organisatie zullen we meer sturen op kwaliteit en impact.

Opgave 8: Een sterke en vernieuwende organisatie

We bouwen met grote kracht door aan een ondernemende organisatie om de opgaven voor de komende jaren aan te kunnen pakken.

Heel veel OBA-medewerkers hebben hun werk als gevolg van alle ontwikkelingen al ingrijpend zien veranderen. De klassieke 'bibliothecaris' bestaat eigenlijk niet meer. In plaats daarvan hebben we kennis gemaakt met allerlei nieuwe rollen, taken en specialismen in onze organisatie: IT-specialist, marketeer, projectleider, buurtwerker, leesconsulent, educatieadviseur, gebouwbeheerder, projectcontroller, vrijwilligerscoördinator, collectiespecialist, producent, theatertechnicus, programma-ontwikkelaar, Maakplaats-coach, gastheer/gastvrouw, congresmedewerker, facility manager en ga zo maar door.

Doorontwikkeling/versterking

We hebben in 2020/2021 een grote stap gezet door de bezetting in onze vestigingsteams aan te passen en enkele nieuwe rollen/functies te introduceren. Een belangrijke vervolgstap is dat we het ontwikkelproces op centraal niveau gaan doorontwikkelen en herstructureren. Dat is nodig om de grote opgaven, zoals beschreven in dit stuk, goed aan te kunnen pakken. Tegelijkertijd moeten we ons versterken op het gebied van enkele ondersteunende functies (o.a. financieel management en relatiebeheer).

Door ons op centraal niveau te concentreren op innovatie/ontwikkeling, creëren we ruimte voor opschaling op decentraal niveau (de stadsdeelteams). Voor de inrichting van de OBA-organisatie willen we uit gaan van de kracht van onze stadsdeelteams. Het motto is dan ook: decentraal waar het kan, centraal waar het moet.

Voor de doorontwikkeling is het belangrijk dat onze medewerkers het vermogen hebben om mee te ontwikkelen. Aan hun gedrevenheid ligt het niet. Interne onderzoeken leren ons dat OBA-medewerkers houden van hun werk en zich graag willen inzetten om de missie van de OBA te verwezenlijken. Tegelijkertijd hebben we nog wel wat uitdagingen als het gaat om het inrichten van onze werkprocessen, interne/externe samenwerking, wendbaarheid en professionaliteit. Het gaat daarbij niet alleen om het aanleren van nieuwe competenties, maar ook om het creëren van een gemeenschappelijke beeld over onze toekomst. Wat bedoelen we eigenlijk met de ‘maatschappelijke bibliotheek’? Wat is mijn rol? Welk ander gedrag vraagt het van ons als we bewegen van een ‘OBA voor Amsterdammers’ naar een ‘OBA van en door Amsterdammers’. Wat moeten we leren los te laten en waarop moeten we juist scherper zijn?

Als we partners en vrijwilligers onderdeel van onze dienstverlening maken, gaat ons dagelijkse werk veranderen. Het goede nieuws is dat we al verschillende experimenten hebben uitgevoerd waarvan we heel veel hebben geleerd Onze belangrijkste opgave is om al die leerervaringen om te zetten in een nieuwe, OBA-brede aanpak. En tegelijkertijd blijven leren, zodat we steeds kunnen meebewegen met nieuwe ontwikkelingen. De OBA is als de stad Amsterdam: die is nooit af.

OBA Academie

Om dit allemaal voor elkaar te krijgen, hebben we in 2021 de OBA Academie ingericht. De OBA Academie is de leer- en ontwikkelomgeving van de OBA voor alle medewerkers en kent een individuele en een collectieve aanpak:

Het streefbeeld is een leergierige, ondernemende en betrokken organisatie, die bij iedere Amsterdammer het beste naar boven haalt. Daarvoor blijven we continu innoveren en onszelf ontwikkelen. OBA medewerkers nemen hun verantwoordelijkheid, durven keuzes te maken en zijn trots op hun werk.

Op individueel niveau krijgen alle OBA-medewerkers de mogelijkheid om zelf hun talenten te ontwikkelen.
Niet alleen om het werk bij de OBA goed te kunnen doen, maar ook om uit te blinken. We helpen en stimuleren onze medewerkers op diverse manieren zodat ze mee kunnen groeien met de veranderingen binnen de OBA.

Op collectief niveau werken we aan een gemeenschappelijk leer- en ontwikkeltraject.
Hierin wordt voor ons allemaal duidelijk wat het werken aan de ‘maatschappelijke bibliotheek’ betekent voor ons dagelijkse werk en welke cultuurverandering nodig is. Anderzijds worden er functies en rollen gevraagd, die momenteel niet (voldoende) aanwezig zijn binnen de OBA. Hiervoor zullen nieuwe functies worden ingericht, met een passende waardering. Bij zo’n grote veranderopgave hoort goed werkgeverschap: met medewerkers die niet mee willen of kunnen in deze grote veranderingen zoeken we samen een passende oplossing.

Resultaatsturing

Een andere belangrijke stap is de invoering van resultaatsturing. Onze decentrale vestigingsteams en centrale ontwikkel- en ondersteuningsafdelingen worden resultaatverantwoordelijke eenheden (RVE’s). Daarom gaan we werken met management- en resultaatafspraken, zodat we in alle scherpte kunnen duidelijk maken bij welke RVE het eigenaarschap voor welke resultaten ligt en welke afdelingen daaraan een ondersteunende bijdrage aan leveren. Daarbij maken we serieus werk van het motto: decentraal waar het kan, centraal waar het moet. Om dit mogelijk te maken, voeren we een nieuwe planning & control cyclus in, waarbij we duidelijk onderscheid maken tussen strategische, tactische en operationele sturing. Uitgangspunt is dat we de tactische en operationele verantwoordelijkheid zo laag mogelijk in de organisatie beleggen: bij de RVE’s. De beslissingsbevoegdheid voor de besteding van de jaarbudgetten komt bij de RVE’s te liggen, zodat we de verantwoordelijkheid voor resultaat, personeelsformatie en budget aan elkaar kunnen koppelen. Dat vraagt een professionalisering van ons management, de financiële functie en de analyse-functie. Resultaatsturing maakt het nodig om niet alleen financiële en kwantitatieve gegevens te verzamelen, maar ook kwalitatieve informatie. Door data en kengetallen te analyseren gaan we de impact meten van onze dienstverlening en programmering. Zo kunnen we effectiever en efficiënter omgaan met de middelen.

Opgave 9: Een nieuwe economie

We nemen de verantwoordelijkheid om meer eigen inkomsten te verwerven en tenminste 20 % van onze huisvestingskosten zelf te verdienen door verhuur van ruimten, zalen, horeca-exploitatie en zakelijke dienstverlening. Voor nieuwe programma's, zoals 'Naar school!' zetten we in op gemengde financiering.

We spreken bij de OBA over drie geldstromen: de eerste geldstroom betreft onze publieke financiering vanuit de subsidie. De tweede geldstroom betreft publieke financiering voor missiegedreven projecten en activiteiten. De derde geldstroom betreft de eigen inkomsten: met name inkomsten uit horeca, zakelijke verhuur en lidmaatschapsgelden.

Ontwikkelingen subsidie 2010-2021
De OBA heeft het afgelopen decennium te maken gehad met meerdere bezuinigingen op de subsidie. Dit heeft financieel een enorm effect op de OBA.

Een belangrijk aandachtspunt uit het AEF-rapport is de G4 benchmark, waar Amsterdam het 'slechtst' op scoort. Het subsidiebedrag daalde van € 39 naar € 30 per inwoner, zoals te zien in onderstaande grafiek.

Om onze ambitie, ondanks de afnemende middelen waar te maken, moeten we onze eigen inkomsten laten groeien. Daarnaast moeten we onze medewerkers helpen om zichzelf door te ontwikkelen in lijn met deze veranderingen.

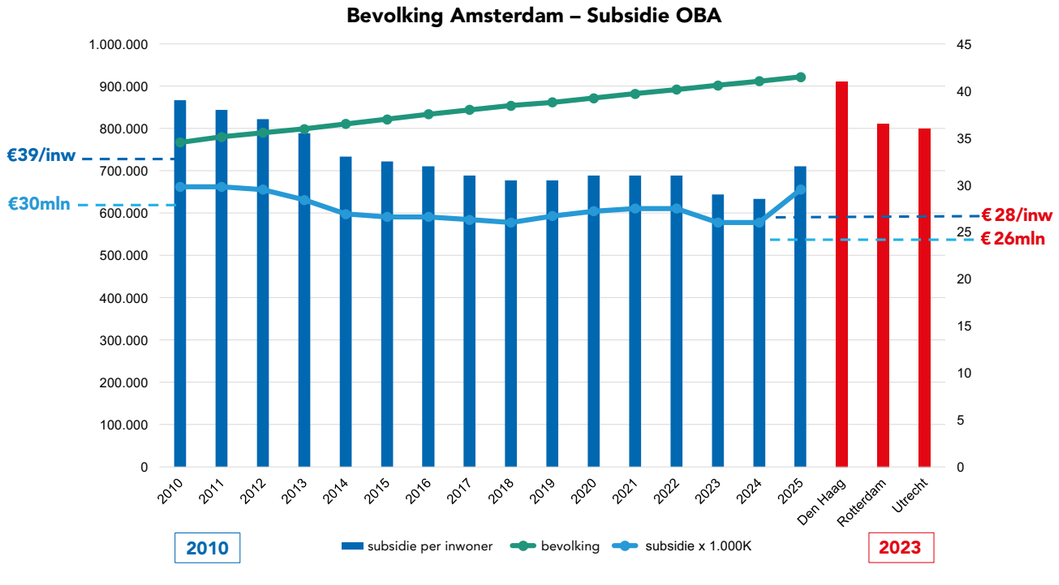

Figuur: visuele tendens subsidie per inwoner

Tweedeling in subsidiebedrag

Het bedrag dat we aan subsidie ontvangen, bestaat uit twee delen: een deel voor de operatie, dat wordt ingezet voor de programmering en alles wat nodig is om deze aan te bieden en een deel voor de huisvesting. Door het AEF-rapport weten we nu dat het belangrijk is om de huisvestingslasten en de kosten voor de operatie als twee losse onderdelen te zien.

Eigen inkomsten

Een integrale financiële doorrekening voor de periode 2022-2030 laat zien dat het vestigingennetwerk op termijn onbetaalbaar wordt als het volledig op de OBA-begroting zou blijven drukken. Daarom volgen we het AEF-advies dat heeft voorgerekend dat we vanaf 2025 een financieel netto-effect van € 0,8 tot 1 miljoen extra per jaar kunnen realiseren met extra inkomsten uit zaal-/ ruimteverhuur en horeca. We hebben dat vertaald in het uitgangspunt dat vanaf 2025 in elke buurtvestiging 20% van de huisvestingskosten moet worden 'verdiend' door inhoudelijke samenwerkingen, horeca en zakelijke zaalverhuur.

Inhoudelijke samenwerkingsvormen
Onze voorkeur gaat uit naar verhuur aan inhoudelijke partners, omdat we zo tegelijkertijd de inhoudelijke waarde van vestigingen in de buurt vergroten. Mooi voorbeeld is het contract tussen HvA en OBA (zie Opgave 2). Een ander voorbeeld is de intentie van AT5/ Salto om naar OBA Oosterdok en circa 5 buurtvestigingen te verhuizen. Soms lukt het niet een inhoudelijke partner te vinden. In dat geval wijken we uit naar een zakelijke dienstverlener (bijv. Parcls in de Spaarndammerbuurt), die financieel bijdraagt en zorgt voor extra openingsuren. We maken onderscheid tussen het delen van een ruimte als zakelijke verhuur op een locatie via langlopende contracten en (incidenteel) zaalgebruik via kortlopende contracten.

Voorwaarden voor zakelijke verhuur
- De partner draagt bij aan de missie van de OBA
- De partner heeft specifieke expertise of kennis van een buurt
- De partner draagt bij aan het functioneren van de vestiging als publieke plek
- De partner zorgt voor financiële draagkracht

Horeca en zakelijke zaalverhuur
Door (incidentele) zaalverhuur en horeca toe te voegen kan de OBA inkomsten genereren en krijgen de OBA-vestigingen een nog bredere maatschappelijke functie. Dit moet inhoudelijk passend zijn – in verbinding met de buurt – en het moet leiden tot een verbetering van de functies verblijven, debat en ontmoeten. We gaan uit van het model 'ondersteunende horeca', zoals we ook doen in onze vestigingen OBA De Hallen, OBA Slotermeer, OBA Oosterdok en OBA CC Amstel. Met het vergroten van het horeca aanbod verandert de dynamiek in de buurtvestigingen.

Uitgangspunten voor horeca

- **Inhoudelijk passend – in verbinding met de buurt**
  Een zo goed mogelijke verbinding met de buurt is een fundamenteel streven voor alle vestigingen. Een passende horecafunctie kan een bijdrage leveren. Zeker in buurten met een beperkt aanbod. De uitstraling en het aanbod van de horeca moeten aansluiten bij de wensen van de buurt. Laagdrempeligheid is een vereiste.
- **Kwaliteit - verbetering verblijfsfunctie**
  Voor de transitie van een traditionele uitleenbibliotheek naar een ontmoetingsplek voor een divers Amsterdams publiek is het van belang dat het er goed toeven is. Een passende ondersteunende horecafunctie levert een belangrijke bijdrage. Denk aan een goede kop koffie bij de krant of een vullend broodje bij het studeren.

Organisatie en financiering Strategielijn III ‘Ieder kind, iedere jongere’

De nieuwe aanpak van de derde lijn, ‘Ieder kind, iedere jongere’ is impactvol. De OBA-medewerkers zullen in de periode 2022-2024 volop in de weer moeten om cohortsgewijs met de organisaties rondom jeugd & onderwijs, zoals Ouder en Kind Teams, Kinderdagopvang, (voor)scholen en jongerenorganisaties in de verschillende stadsdelen aan het werk te gaan. Dat betekent: meer leesconsulenten, meer Maakplaats-coaches, meer jongerencoaches, meer capaciteit op organisatie en coördinatie van het partnernetwerk. We willen de daarvoor bestaande capaciteit binnen de OBA-organisatie zoveel mogelijk inzetten. AEF noemt dat een ‘inverdieneffect’, maar wij spreken liever van ‘herprioritering’ en ‘matching’. We vragen namelijk in deze periode ook financiële bijdragen van de scholen en de gemeente Amsterdam. Dat zou gevonden moeten worden in de middelen die op korte termijn beschikbaar zijn voor onderwijsachterstanden, lerarentekort, gelijke kansen, gezonde kansrijke start en masterplannen op stadsdeelniveau.

Inzet mogelijke rijksbijdrage voor openbare bibliotheken

We spreken hier ook het voornemen uit om een eventueel beschikbaar komende rijksbijdrage voor openbare bibliotheken zoveel mogelijk in te zetten voor onze nieuwe Scholenstrategie. In steden als Eindhoven en Rotterdam gebeurt ongetwijfeld het omgekeerde en wordt vooral de operatie in de buurtvestigingen versterkt. Als G4-bibliotheken maken we daarover werkafspraken. Zo trekken we in de bibliotheeksector het been bij en zoeken we na de vele bezuinigingen een nieuwe balans tussen de vestigingen-, scholen- en jongerenaanpak. We wijzen er daarbij wel op dat zo’n eventuele rijksbijdrage hoogstwaarschijnlijk zal worden gekoppeld aan een genormeerde basisfinanciering per inwoner voor de openbare bibliotheek door de betreffende gemeente.

Strategielijn 5: Een nieuwe deal met Amsterdam

Samen met de gemeente Amsterdam brengen we een ‘nieuwe deal’ tot stand waarin we de financieringsafspraken herijken en afspraken maken over de bijdrage die de OBA levert aan de maatschappelijke opgaven in de stad.

“Invulling geven aan de inhoudelijke en financiële opgaven van de OBA vraagt gedeeld eigenaarschap en opdrachtgeverschap vanuit de OBA èn de gemeente (….). De ontwikkelingen vragen om een robuuste financiering vanuit de gemeente Amsterdam voor de lange termijn, opgebouwd als ander type bekostiging.”

AEF: ‘Een moderne bibliotheek’, adviesrapport over de invulling van de maatschappelijke rol van de OBA in de gemeente Amsterdam, september 2021

Deze Koers 2030 is het resultaat van de zoektocht die we begin dit jaar zijn begonnen naar aanleiding van het Amsterdamse ‘dubbelbesluit’ om te investeren in OBA NEXT, maar de OBA tevens een bezuiniging van € 1,5 miljoen per jaar met ingang van 2025 op te leggen. Niemand wil dat we voor die bezuiniging bestaande OBA-vestigingen moeten sluiten: Amsterdammers niet, het gemeentebestuur niet en de OBA niet. Met die enorme uitdaging hebben we bureau AEF om advies gevraagd en op basis daarvan hebben we de hierboven genoemde strategielijnen en uitdagingen geformuleerd. Maar er is nog meer: AEF merkt op dat de uitvoering van deze strategie ook vraagt om een nieuwe rolverdeling tussen de gemeente Amsterdam en de OBA en om een nieuw financieel arrangement tussen gemeente en OBA. Een nieuwe deal dus.

Opgave 10: Een gezamenlijke uitvoeringsagenda van gemeente en OBA

De OBA Koers 2030 wordt alleen een succes als deze wordt vertaald in een gezamenlijke uitvoeringsagenda van gemeente en OBA, die helemaal in coproductie met het Amsterdamse gemeentebestuur, de gemeentelijke diensten en de stadsdelen wordt gemaakt.

Tijdens de bespreking van het AEF-advies met de meest betrokken wethouders van Amsterdam hebben we gevraagd om samen met ons te werken aan een gemeenschappelijke uitvoeringsagenda en te onderzoeken hoe we de komende jaren de samenwerking tussen alle betrokken onderdelen van de gemeente Amsterdam en de OBA kunnen intensiveren. Zij hebben hiermee gelukkig ingestemd.

Een gezamenlijke uitvoeringsagenda van gemeente en OBA gaat over drie thema's:

1. Groei van de stad.
Hoe blijven we met krimpende budgetten in de groeiende stad dicht bij alle Amsterdammers?

2. Een nieuw bekostigingsmodel.
De financiële situatie van de OBA vraagt om een nieuwe, robuust bekostigingsstelsel.

3. De bijdrage van de OBA aan de maatschappelijke opgaven waar Amsterdam voor staat.

1. Scenario's huisvesting en groei van de stad

Een belangrijk discussiepunt is hoe we in de komende jaren om moeten gaan met de groei van de stad. De financiële doorrekening t/m 2030 laat zien dat we de bezuiniging van € 1,5 miljoen alleen kunnen doorvoeren als we het OBA-vestigingennetwerk t/m 2030 op de huidige omvang bevriezen. Dat noemen we:

- **Scenario I: Bevriezen (25 vestigingen in 2030)**
  We komen tegemoet aan de wens om het aantal vestigingen niet te laten verminderen. Daartegenover biedt het geen enkele mogelijkheid om mee te groeien met de stad. Inclusief OBA NEXT en OBA Weesp, komt het totaal aantal Amsterdamse vestigingen in 2027 op 25[10]. In dit scenario zullen de werkgebieden van onze vestigingen in de meeste stadsdelen groeien van plm. 30.000 naar plm. 40.000 inwoners. Het zal vragen om het verplaatsen van vestigingen uit bestaande wijken, naar nieuwe woongebieden. Bestaande vestigingen zullen daarmee sluiten en er worden op andere plaatsen n ieuwe vestigingen geopend.

We hebben daarnaast gekeken naar twee andere scenario's

- **Scenario II: Volledige groei o.b.v. 30.000-norm (31 à 32 vestigingen in 2030).**
  Bij voorspelde groei van de stad, groeit de OBA mee van 24 naar 31 à 32 vestigingen op basis van de bestaande norm dat er per plm. 30.000 inwoners een OBA-vestiging is. Bestaande vestigingen blijven op huidige locaties. Dit scenario kan alleen worden uitgevoerd als de basisfinanciering van de OBA op de landelijke norm uitkomt (zie onderstaand). Aan de bestaande 30.000 inwoners norm wordt anno 2022 al niet volledig voldaan.

- **Scenario III: Tussenvariant: afgeremde groei (28 vestigingen in 2030)**
  In een combinatie van de aanpak in scenario 1 en 3. In dit geval zouden sommigen vestigen worden verplaatst, en 2 of 3 vestigingen bijkomen. Het totaal aantal vestigingen komt dan op 28.

[10] Dit is exclusief de drie vestigingen buiten de gemeente Amsterdam: OBA Diemen, OBA Duivendrecht en OBA Ouderkerk.

We vragen de gemeente Amsterdam in het nieuwe Programakkoord 2022-2026 de bezuiniging van € 1,5 miljoen te heroverwegen om te kunnen meegroeien met de stad. De bezuiniging van € 1,5 miljoen is alleen haalbaar als we het vestigingennetwerk tot 2030 bevriezen (scenario I). Dat lukt alleen als we bestaande vestigingen naar nieuwe wijken verplaatsen. We snappen dat scenario II (onverkorte groei) te ambitieus is en willen daarom een 'tussenvariant' (scenario III) als werkhypothese voorstellen. Dat betekent heroverweging van de € 1,5 miljoen bezuiniging in de volgende collegeperiode t.b.v. gematigde groei in nieuwe gebieden.

2. Bekostigingsmodel

Naast de huisvestingskosten van onze vestigingen, vragen de strategische lijnen ook om meer financiële robuustheid en stabiliteit voor de toekomst. De ingezette koers, is er immers één van vele jaren. De tussen 2010-2021 sterk gekrompen financiële bijdrage per inwoner, vraagt om een antwoord. De OBA wil graag met de gemeente Amsterdam een nieuw bekostigingsmodel afspreken op basis van de volgende uitgangspunten:

- **Uitgangspunt 1: Jaarlijkse indexering**
  Stabiele afspraken over indexering van gemeentelijke bijdrage t.b.v. de huisvesting en de operatie is onmisbaar. We rekenen met een gemiddelde van 1,5% per jaar. Indien er geen indexatie plaatsvindt op de subsidie loopt de taakstelling in werkelijkheid richting 2030 op tot ruim € 3,5 miljoen. Dit is een optelling van € 2,0 miljoen indexatie in 2030, plus de € 1,5 miljoen taakstelling vanaf 2025.

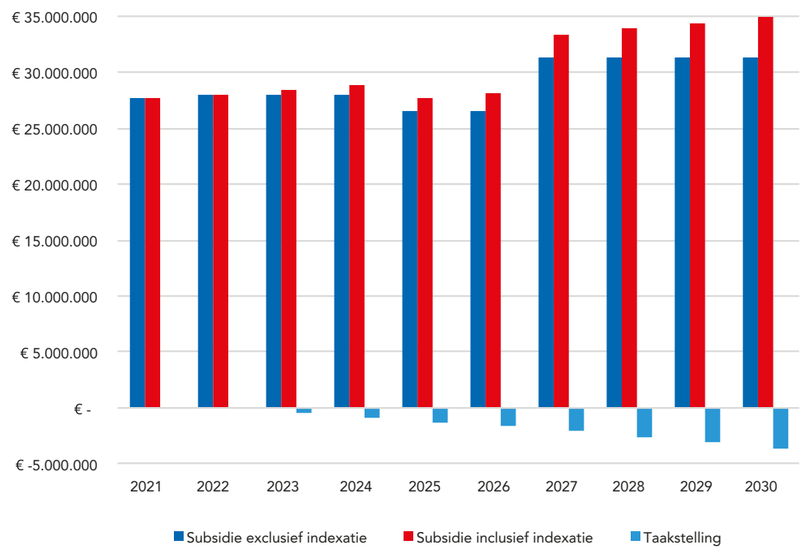

- **Uitgangspunt 2: Koppeling huisvestingslasten vestigingennetwerk aan vaste financiering (model OBA Oosterdok) met daarbij 20% inverdiennorm op huisvestingslasten**
  Op dit moment zijn de huisvestingskosten voor de OBA per inwoner (€ 14) twee keer zo hoog als het landelijke gemiddelde. Huurlasten voor OBA Oosterdok en OBA NEXT worden automatisch geïndexeerd; die voor andere vestigingen niet. Met de huidige en toekomstig bekende vestigingen (NEXT en Weesp) lopen de huisvestingskosten per inwoner alsnog verder op.

Jaar	Bruto huisvestingskosten	Extra inkomsten huisvesting	Netto huisvestingskosten
2021	€ 13,90		€ 13,90
2022	€ 13,80	€ 1,40	€ 12,40
2023	€ 14,20	€ 2,00	€ 12,20
2024	€ 14,30	€ 2,70	€ 11,60
2025	€ 14,60	€ 2,90	€ 11,70
2026	€ 14,70	€ 2,90	€ 11,80
2027	€ 17,80	€ 3,90	€ 13,90
2028	€ 18,00	€ 3,90	€ 14,00
2029	€ 18,10	€ 4,00	€ 14,20
2030	€ 18,30	€ 4,00	€ 14,30

We willen ons graag committeren aan de opgave om 20% van de huisvestingslasten zelf terug te verdienen met locatie-, zaalverhuur en horeca. Voor de overige 80% stellen we voor het Oosterdok/NEXT-financieringsmodel van toepassing te laten zijn.
Dit laten de bedragen per inwoner in de volgende tabel ook zien:

- **Uitgangspunt 3: Bijdrage gemeente Amsterdam per inwoner op niveau landelijke financieringsnorm OCW-VNG**
  Er zijn meer redenen om in dit plan uit te gaan voor een herijking van de subsidie-afspraken tussen de gemeente Amsterdam en de OBA. Het ministerie van OCW, IPO en VNG zijn al enige tijd met de bibliotheeksector in gesprek over de in de afgelopen 10 jaar steeds verder teruglopende financiering voor openbare bibliotheken in Nederland. Vanaf 1 januari 2022 zal de Rijksoverheid bijvoorbeeld € 0,83 per inwoner bijdragen aan de IDO's. We zien dit als een eerste stap op weg naar goed gefinancierd (digitaal) beleid vanuit de overheid.

In het diagram hiernaast blijkt dat onze financiering per inwoner met enkele euro's per inwoner is gedaald in een periode van 10 jaar, terwijl de kosten juist zijn gestegen. De bijdrage van Amsterdam per inwoner (incl. huisvesting) is nog steeds hoger dan het landelijke gemiddelde, maar als we de zeer hoge huisvestingskosten van de OBA (200% van het landelijke gemiddelde) daar van aftrekken is de 'netto' financiering (ex huisvesting) precies even hoog (of eigenlijk even laag) als het landelijke gemiddelde.

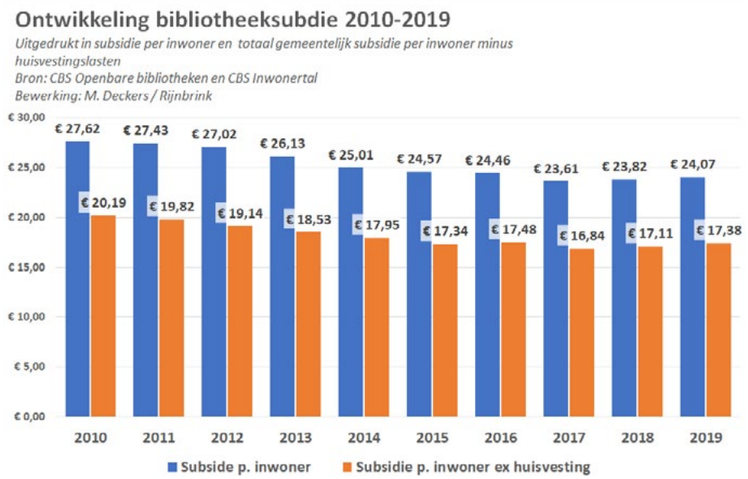

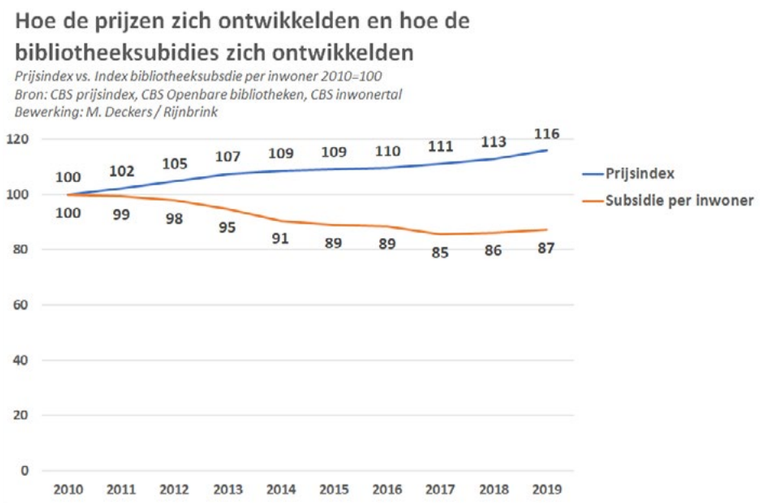

Er wordt momenteel gewerkt aan afspraken tussen de rijksoverheid en de bibliotheeksector over een 'normfinanciering' per inwoner. Die is afgeleid van de meest recente afspraken tussen overheden over een minimale gemeentelijke financiering en dateren uit 2003. Als de afspraken 2003 worden geïndexeerd komt het minimale bedrag op € 15,- per inwoner voor gemeente tot 30.000 inwoners, € 16,- per inwoner voor gemeenten tussen 30.000 en 90.000 inwoners en € 20,- per inwoner voor grote gemeenten zoals Amsterdam. Alle bedragen zijn exclusief huisvestingslasten.

Als door de ingeboekte bezuiniging van € 1,5 miljoen vanaf 2025 de subsidiebijdrage van Amsterdam per inwoner (ex huisvesting) in 2025 daalt naar € 16 wijkt dat behoorlijk af van de € 20 per inwoner norm (excl. huisvestingslasten). Naar het zich nu laat aanzien wordt dit normgedrag een 'instapvoorwaarde' voor landelijke financieringsregelingen voor openbare bibliotheken. Die zijn voor de OBA zeer belangrijk.

- **Uitgangspunt 4: Financiering OBA op School**
  Tot slot is er voor de financiële impact van OBA School een financieringsafspraak nodig tussen schoolbesturen, OBA en gemeente Amsterdam. De financieringsmodellen van het landelijke programma dBos dienen hiervoor als inspiratie.

Een bekostigingsmodel dat toekomstvast is en inspeelt op ontwikkelingen
Het integrale toekomstplan OBA is gebaseerd op een lange termijn doorrekening (periode 2022-2030). We willen graag het gesprek voeren en verder praten over een bekostigingsmodel op basis van vaste parameters: jaarlijkse indexatie, koppeling huisvestingslasten aan vaste financiering (model OBA Oosterdok/NEXT), een bijdrage per inwoner (volgens landelijke financieringsnorm OCW-VNG) en de financiering OBA op School op basis van de landelijke dBos aanpak.

Uitwerking gezamenlijke werkagenda

Naast het hierboven toegelichte nieuwe bekostigingsmodel is het minstens zo belangrijk om het 'gedeeld eigenaarschap' tussen Gemeente Amsterdam en OBA vorm te geven. Dit is randvoorwaardelijk. Op dit punt schetst de Omgevingsvisie Amsterdam 2050 een inspirerend beeld, waarbij de publieke ruimte, sociaal-maatschappelijke voorzieningen en leefbaarheid in buurten niet vanuit de verschillende domeinen apart wordt vormgegeven, maar in gezamenlijkheid en met gedeeld eigenaarschap. Dat is lang niet altijd even gemakkelijk, maar het kan niet anders. Niet alleen de OBA, maar ook allerlei andere instellingen die actief zijn in de sociale basis worden door de gemeente aangesproken op het werven van eigen inkomsten, delen van ruimten, zaalverhuur, inverdieneffecten enzovoort. Er is goede en precieze regie op buurt- en stadsdeelniveau nodig om ervoor te zorgen dat partijen bij elkaar komen in plaats van elkaars concurrenten worden. Buurtkamers, Madi's, Huizen van de Wijk, culturele buurtvoorzieningen, OBA-vestigingen… Ze hebben allemaal een eigen rol, maar beter is dat ze elkaar versterken en overeind houden.

De OBA vindt zichzelf opnieuw uit, dit zal ook moeten gelden voor de wijze van samenwerking tussen de OBA en de gemeente Amsterdam. Dit vraagt veel inspanningen in tijd en energie van beide partijen.

Om samen met de gemeente te komen tot een integrale aanpak werken we samen aan een gezamenlijke werkagenda op basis van de volgende gesprekspunten en vragen:

- **Hoe werken we samen en verdelen we de werkpakketten?**
  Het uitwerken van de verschillende lijnen vraagt inzet van zowel de medewerkers van de OBA als de gemeente Amsterdam. Graag spreken we door over zowel de uitwerking van plannen als de bijbehorende werkverdeling van beide organisaties.

- **Hoe krijgen ambtelijke afstemming en bestuurlijk commitment vorm?**
  In de uitwerking van de plannen wordt veelal op ambtelijk niveau in werkgroepen samengewerkt. Bij voorliggende keuzes en besluiten, is op bestuurlijk niveau goedkeuring nodig. Graag spreken we samen met de gemeente door over de invulling van deze (stuur) groep en bijbehorende afstemming en communicatievormen.

Planning en vervolg

Komende maanden werken we aan:

- Opstelling van het investeringsprogramma 2022-2030. Daarvoor gebruiken we de gemeentelijke middelen voor het transformatieprogramma, maar zetten we ook onze eigen investeringsreserves in. Het gaat hierbij vooral om de kosten voor het aanpassen van de vestigingen aan de nieuwe filosofie, het versterken van de IT-infrastructuur en investeringen in de ontwikkeling van onze mensen.

- Operationele invulling van de opgaven door, samen met onze medewerkers, per opgave een routekaart op te stellen. Daarnaast gebruiken we het bestaande plannings-instrumentarium: onze jaarplannen en de daarop gebaseerde planning- & controlcyclus. Het Jaarplan 2022 geeft al een goed beeld van onze agenda voor het lopende jaar. De gemeente Amsterdam heeft voor de periode 2022-2024 extra middelen beschikbaar gesteld voor ons transformatieprogramma. Kijkend naar de planning, brengen we volgordelijkheid aan door te prioriteren. Stapje voor stapje, in behapbare brokken:

  – **Voor lijn 1 (OBA open en dichtbij)** geldt dat er in 2022 tot en met 2024 veel zichtbare verandering plaats zal vinden met als meest opvallend punt de opening van Verhalenhuis Nieuw-West in 2025.

  – **Voor lijn 2 (OBA altijd overal)** is de opening van het gebouw op de Zuidas in 2027 een mijlpaal. Daarvoor, in 2025, presenteren we een digitaal cadeau bij het bestaan van 750 jaar Amsterdam.

  – **Voor lijn 3 (Ieder kind, iedere jongere)** werken we met een duidelijk ‘aanvalsplan’. Van buiten naar binnen, want de stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en Noord staan het hoogst op de agenda.

  – **Voor lijn 4 (OBA onderneemt)** is 2025 een belangrijk jaar, omdat er nog steeds een gemeentelijke bezuiniging van € 1,5 miljoen in de boeken staat. Daar moeten we op voorbereid zijn. Linksom of rechtsom.

  – **Voor lijn 5 (Een nieuwe deal met Amsterdam)** staat in de eerste helft van 2022 al hoog op de agenda. We maken afspraken met de bestuurders en gemeentelijke diensten om in gezamenlijke werkgroepen tot een integrale aanpak voor de OBA te komen.

Stichting Openbare Bibliotheek Amsterdam
Oosterdokskade 143
1011 DL Amsterdam
i www.OBA.nl
t 020 – 52 30 900
e dir@OBA.nl

Colofon

Beeld:
OBA

Fotografie:
Jimena Gauna
Anke van der Meer
Ben Houdijk
Leonel Piccardo
Boudewijn Bollmann